

GVS 438

LETO CIV

JULIJ-DECEMBER 2022

GLASILO

VRHOVNEGA SVETA SALEZIJSKE DRUŽBE

URADNI ORGAN ANIMACIJE IN OBVEŠČANJA ZA SALEZIJSKO DRUŽBO

Ángel Fernández Artime

"Mladič, rečem ti: vstani!" (Lk 7,14)

KAZALO

UVOD	3
1. JEZUSOV VZGOJNO-PASTORALNI NAČRT V LUČI EVANGELIJA PO LUKU	7
1.1 Prestopanje meja neznanih kultur	8
1.2 Nosilci in sejalci upanja sredi kulture smrti	10
1.3 Božja ljubezen je tudi materinska	11
1.4 Izobraževalna pot	14
1.5 Širjenje dobrih novic	18
2. ODLOČITEV ZA NAJREVNEJŠE	20
2.1 Z mladinsko pastoralo za preporod vzgojnih ustanov in služb	21
2.2 Pastoralna oskrba in spremstvo z ustreznimi in usposobljenimi animatorji	24
2.3 Družinam prijazna pastoralna oskrba	25
3. ZAVEZANOST CELOSTNEMU RAZVOJU ČLOVEKA	26
3.1 Pomen ustanov za ogrožene mlade in socialne inovacije	27
3.2 Dopolnjevanje salezijanskega znanja in institucij	28
3.3 Zavezanost k aktivnemu državljanstvu	32
3.4 Vzgoja za vero in spremstvo v salezijanskih socialnih delih	34
4. PODROČJE UPORABE PREVENTIVNEGA SISTEMA	35
4.1 Stalni odziv	35
4.2 Nove oblike poslanstva	37
4.3 Salezijanske socialne ustanove in službe med migranti in begunci	39
5. TRAJNOST SOCIALNIH USTANOV IN SLUŽB	41
5.1 Organizacijska struktura v salezijanskih razvojnih dejavnostih	42
5.2 Postopek odločanja	43
ZAKLJUČEK	45

Naslov izvirnika: "Ragazzo, dico a te, alzati!" (Lc 7,14) v: Atti del Consiglio generale della Società salesiana di San Giovanni Bosco

Leto CIV, julij-december 2022, št. 438

Atti del Consiglio Generale je uradni organ animacije in obveščanja za salezijansko družbo

Ángel Fernández Artime, "Mladenič, rečem ti: vstani!" (Lk 7,14) GVS 438, julij-december 2022

Prevod, uredil in grafični stavek: Marjan Lamovšek

Izdal in založil: Salezijanski inšpektorat, Ljubljana

Razmnoženo za člane Inšpektorije sv. Cirila in Metoda Ljubljana

Ljubljana, julij 2022

„Mladenič, rečem ti: vstani!“ (Lk 7,14)

Salezijanska odločitev za mlade z visokim socialnim tveganjem kot zaveza za pravičnost, mir in skrb za stvarstvo

*Turin, 8. septembra 2022
Praznik rojstva Device Marije*

„Don Bosko je jasno videl socialni pomen svoje ustanove. Delamo med preprostim ljudstvom in za revno mladino. Vzgajamo jih za nravno, strokovno in družbeno odgovornost, tako da sodelujemo z njimi. S tem prispevamo k napredku skupine in okolja. Kot redovniki smo udeleženi pri pričevanju in zavzetosti Cerkve za pravičnost in mir. Ostajamo neodvisni od kakršnekoli ideologije in strankarske politike in zavračamo vse, kar pospešuje revščino, krivičnost in nasilje, ter sodelujemo z vsemi, ki gradijo človeka vrednejšo družbo. Napredek, ki se mu posvečamo v evangeljskem duhu, uresničuje osvobajajočo Kristusovo ljubezen in je znamenje navzočnosti Božjega kraljestva.“¹

UVOD

Dragi sobratje,
velikanski dar, ki ga naša karizma predstavlja v Cerkvi, ima že od vsega začetka izrazito socialni značaj. Dejstvo, da je don Bosko priznan kot eden od socialnih svetnikov Turina 19. stoletja, kaže identiteto in namen posebnega poslanstva, ki ga salezijanci skozi leta in na petih celinah opravljajo v najrazličnejših pastoralnih okoljih.

¹ K 33.

Jezusov evangelijski zgled usmiljenja je don Boska spodbudil, da je svoj pogled usmeril na najrevnejše in najbolj zapuščene otroke in mlade, tiste brez družine, tiste brez strehe nad glavo, nepismene in brezposelne, tiste brez verske in moralne vzgoje, najšibkejše med šibkimi ... Z eno besedo, na vse tiste, ki veljajo za „izključene“ in so lahek plen obupa, ki jih lahko pripelje do prestopništva ali zlorab s strani brezobzirnih izkoriščevalcev. Gre torej za osebe, ki tvegajo, da jih družba zavrže, da izgubijo svoje dostojanstvo, da ne doživijo lepote in dobrote svobodnih otrok Boga Očeta stvarnika.

Ko je don Bosko uvidel, da poslanstvo, ki mu ga je zaupal Bog, ni med tistimi, ki so bili že v zaporu in jih je razjedal obup, je razumel, da mora biti njegov sistem resnično preventiven, zato je svojo pastoralno bistrost usmeril v preprečevanje tveganj, ki so jim bili izpostavljeni mladi v industrijskem Turinu 19. stoletja.²

S svojim duhovnim voditeljem je stopil na pot razločevanja svojega poklica in, odprt za delovanje Duha, v svojem življenju odkril pot, kako pridobiti duše za Boga med tistimi, za katere se je zdelo, da so obsojeni na pozabo. Rezultat tega razločevanja se je prelil v vzgojno, evangelizacijsko in dobredelno pobudo. Vsako osebno srečanje, vsak projekt, ki se ga je v svoji ustanovi lotil s svojimi salezijanci in sodelavci, niso nič drugega kot dokaz Božje ljubezni do svojih ljubljenih otrok, malih in ubogih.

Ta ljubezen se je prelevila v celovito izkušnjo spremljanja mladih in krepitve njihove osebnosti, da bi lahko dozoreli kot svobodne in samostojne osebe. Vse z namenom, pomagati jim pripraviti se na življenje.³ Zato je razumljivo, da koncept odrešenja duš v don Boskovem pastoralnem delu ni bil abstrakten diskurz, ampak konkreten odgovor, ki je bil zmožen vsako osebo sprejeti z ljubečo pozornostjo, lastno družini, ki skrbi za osnovne potrebe mladih, jih izobražuje z ustreznimi spretnostmi, da bi si lahko pošteno zaslužili za življenje, in jim pomaga odpreti se odnosom z drugimi in z Bogom, da bi lahko našli svoje „mesto v svetu“, svoje mesto v družbi in v Cerkvi.

Zgoščeno *opredelimo* sklop teh vzgojnih in evangelizacijskih izkušenj, ki jih najdemo v don Boskovem življenju in njegovi skupnosti v Valdoccu, kot „oratorijsko merilo“. S tem istim merilom se salezijanci, ki se odpiramo stvarnosti našega časa, še naprej odzivamo na različne oblike tveganja za mlade, ki lahko vodijo v razmere

² Prim. Don Boskovi salezijanci, Kakšni za mlade danes? Razmislak po 28. vrhovnem zboru v: ACG 433 Rim 2020, str. 74 n. 7. Odslej 28.VZ.

družbene izključenosti.³ Formiranje dobrih kristjanov in poštenih državljanov med tistimi, ki so jim bile kršene človekove pravice, ima izjemne učinke v vseh delih sveta, kjer smo prisotni. Celó v najbolj radikalno sekulariziranih državah civilne družbe in različne vladne organizacije pozitivno prepoznavajo naš salezijanski prispevek v korist najbolj potrebnih kot pozitiven predlog za izgradnjo socialne kohezije.

V mnogih salezijanskih navzočnostih po svetu so tisti, ki v vzgojno-pastoralnih skupnostih (VPS) delajo na socialnem področju, vzpostavili zavezníštva z lokalnimi cerkvami, zasebnimi združenji,⁴ regionalnimi vladami in celo državami ter oblikovali strategije, intervencijska orodja in strukture, ki nam omogočajo, da smo prepričljivi in cenjeni zaradi dela, ki ga opravljamo.

Prepričani, da je delo z mladimi in z ogroženimi skupnostmi ena najlepših oblik posvečevanja, ki smo jo podedovali od našega ustanovitelja, se zavedamo, da smo poklicani, da s ponižnostjo in brez triumfalizma nadaljujemo delo v evangelijskem duhu in s strokovnostjo v delavnicah in socialnih službah: to je salezijanski prispevek h gradnji Božjega kraljestva. V tej isti dinamiki smo poklicani odpirati polje dialoga z neverujočimi v perspektivi, ki jo papež Frančišek danes imenuje „družbeno prijateljstvo“,⁵ ki je stična točka vseh prizadevanj človeštva pri gradnji pravičnosti in miru: „Dobra, tako kot ljubezni, pravičnosti in solidarnosti, ni mogoče doseči enkrat za vselej; to je treba osvajati iz dneva v dan“.⁶

Med različnimi okolji salezijanske mladinske pastorale je nedvomno tudi okolje „**salezijanskih socialnih ustanov in služb**“, ki jasno kaže Jezusov usmiljeni pogled, saj se tam srečujemo z različnimi dramami otrok, mladostnikov in mladih v tveganih socialnih okoliščinah, ki jih lahko pripeljejo v številne življenjsko nevarne situacije. Živijo v revnih skupnostih, kjer so kršene njihove pravice, pozabljeni na nevidnih mejah današnje človeške geografije, z majhnim ali omejenim dostopom do izobraževanja, zdravstvene oskrbe in zdrave prehrane; to so stvarnosti, kjer je možnost zaposlitve sporadična ali je sploh ni in kjer je skupni imenovalec pomanjkanje kakovosti življenja.⁷

Kot smo se naučili iz duha Valdocca, prekinitvev kroga revščine pomeni spremljati

³ Gl. 28. VZ, str. 73–74, št. 6.

⁴ Prim. Dikasterij za sal. ml. pastoralo, La Pastorale Giovanile Salesiana. Quadro di riferimento, Editrice S.D.B., Rim 2014, 3 str. III.

⁵ Frančišek, Fratelli tutti, 2; 5; 6; 94; 99; 106; 142; 154; 180; 233; 245.

⁶ Frančišek, Fratelli tutti, 11.

⁷ Prim. 28. VZ, str. 104, št. 2.

mlade na poti, ki jo po besedah papeža Frančiška danes imenujemo *celostni človeški razvoj*. To evangelizacijsko gibanje salezijanskih ustanov in socialnih služb, ki se je rodilo iz srca družbenega nauka Cerkve, je bilo predhodnik skupnosti v gibanju, iste, ki gre iskat tiste, ki so v družbi zapostavljeni, da bi jih ponovno pridobila in jim, kolikor je mogoče, povrnila dostojanstvo in obete za prihodnost.

Načrt, ki si ga za to okolje zastavlja salezijanski vzgojno-pastoralni načrt (VPN), s pravo apostolsko gorečnostjo poskrbi, da se izrazijo njegove štiri razsežnosti, tako da se s spremljanjem vzgojnega procesa mladih v odnosu do njihove družine (če jo imajo) in njihovega okolja uresniči resnično preoblikovanje kulture in ublaži opustošenje zaradi družbenega zla, ki je prisotno v njihovi osebni zgodovini. V svoji cerkveni zavzetosti za odrešenje človeštva si prizadevamo vzpostaviti procese ponovnega vključevanja teh mladih, ki so svoj čas izključeni iz družbe obstali na robu, in jih ob popolnem spoštovanju njihove svobode vanjo vračamo kot osebe, kot dejavne in verujoče državljane, sposobne samostojnega razvoja.

Tako se v naši družbi s prenovljenim duhom utrjuje okolje ustanov in socialnih služb in se odpira varna pot, po kateri lahko hodimo brez strahu, s salezijansko identiteto, z metodologijo socialnega razvoja in z zavestjo, da smo duhovna družina, ki se posveča mladim, ki so najbolj potrebni pomoči. Gre torej za povabilo, da se vrnemo k izvirom karizme ter smo bolj drzni in usmiljeni v slogu evangeljskega učitelja Jezusa.⁸

V skladu z dosedanja potjo Družbe

Že na 20., posebnem, vrhovnem zboru, ko je Družba odlično stopila na pot z 2. vatiškanskim cerkvenim zborom načrtane prenove, najdemo strani, s katerih izžarevata velika dovezetnost in skrb za najrevnejše mlade, zlasti za tiste, ki živijo v najtežjih razmerah obrobja, ustvarjenih zaradi hitro se spreminjajočega sveta, in v katere so pogosto posrskani najbolj nemočni. Pristna prednostna naloga v don Boskovi karizmi: „Don Bosko pogosto uporablja ta izraz, zlasti v 1. členu konstitucij. Gre za **prednostno nalogo med prioritetai: pomagati najbolj ubogim**“.⁹

Leta 2010 je vrhovni predstojnik Pascual Chávez eno od svojih pisem posvetil salezijanski mladinski pastoralni in na nekem mestu izraža skrb, da naj bi se Družba

⁸ Prim. Programske smernice vrhovnega predstojnika za salezijansko družbo 28. VZ v ACG 433 (2020), str. 35–38 (prednostna naloga št. 5).

⁹ Posebni vrhovni zbor (1971), št. 48.

posvetila mladim na obrbju. „Pozornost do ogrožene mladine je bila vedno značilnost salezijanske pastorale. Nove razmere v naših družbah nas izzivajo k novim odgovorom.“¹⁰ V istem besedilu je Chávez izrazil zaskrbljenost zaradi revščine, ki se vse bolj povečuje in postaja tragična resničnost, ki vpliva na ljudi in družbene skupine, vključno s številnimi mladimi, ter postaja strukturni in globalni problem. „Zato so se v zadnjih petdesetih letih pomnožili načrti, pobude in ustanove, ki skušajo dati odgovor na te razmere in ponuditi mladim novo priložnost, da si pozitivno zgradijo svoje življenje in se odgovorno vključijo v družbo.“

Nadaljevanje poti, ki jo je ubrala naša družba, in koraki, ki so bili storjeni v zadnjih dvanajstih letih, začenši s spisi, ki sem jih omenil, so me spodbudili, da sem po 28. vrhovnem zboru imel za primerno usmeriti svoj pogled na to rastoče in vse pomembnejše vzgojno-pastoralno področje naše družbe. Dejstvo, da obstaja več kot 1100 (tisoč sto) posebnih salezijanskih socialnih ustanov in služb, skupaj z močnim naukom papeža Frančiška v zadnjih letih glede področja izključenih, marginaliziranih in zavrženih, je po mojem mnenju zelo na mestu salezijanski razmislek o tem področju vzgojno-pastoralnega delovanja danes.

1. JEZUSOV VZGOJNO-PASTORALNI NAČRT V LUČI EVANGELIJA PO LUKU

Naša karizmatična dediščina že od don Boska sem uči, da je za spremljanje mladih potrebno vzpostaviti poti, ki omogočajo srečanje med vzgojiteljem in mladim ter med njim in vzgojno-pastoralno skupnostjo, kjer se srečujejo družina in različni predstavniki socialnega sistema.

Eden od vidikov Lukovega evangelija, ki me najbolj preseneča, je prav , srečanje'. Srečanje, ki ustvarja veselje in življenje, srečanje, ki ustvarja pričakovanja, srečanje, ki vodi k slutnji prisotnosti in delovanja Božjega Duha v zgodbi vsakega človeka, vsake družine, vsake skupine, vsakega ljudstva.

Papež Frančišek govori o „kulturi srečanja“, da bi lahko gojili usmiljen odnos do drugih. Gre za „povabilo, naj si prizadevamo za , kulturo srečanja“, in sicer na pre-

¹⁰ P. CHÁVEZ, "Zasmili so se mu, ker so bili kakor ovce, ki nimajo pastirja, in jih je začel učiti mnogo stvari" (Mr 6,34), v: GVS 407 (2010), str. 33.

prost način, , kot je to storil Jezus: ne samo videti, ampak gledati, ne samo slišati, ampak pozorno poslušati, ne samo srečevati ljudi, ampak se pri njih ustaviti, ne samo reči , kakšen greh so ti ljudje storili', ampak se prepustiti sočutju; nato pa se jim približati, se jih dotakniti in reči , ne joč' ter jim dati vsaj kapljico življenja".¹¹

Na zadnjem, 28., vrhovnem zboru smo ob poslušanju prisotnih mladih zaznali, da nas ne prosijo več za stavbe ali strukture, ampak le za našo fizično navzočnost. Prosili so nas, da bi bili prisotni z njimi in med njimi, da bi delili življenje,¹² se srečevali, bogatili eden drugega; da bi bili z njimi. Kajti oni, hvala Bogu, dajejo smisel naši poklicanosti in nas spodbujajo k odkrivanju poti za skupno pot.

V evangelijskem odlomku o „vstajenju sina vdove iz Naina“ v sedmem poglavju evangelija po Luku odkrijemo nekaj, kar bi lahko razumeli kot čudovito pot, ki jo predlaga Jezus, poln sočutja in usmiljenja, v situaciji smrti mladega možkega, razpada družine, osamljenosti revne ovdovele matere in nemoči družbene skupine. V luči te evangelijske epizode si lahko naše mladinsko pastoralno delo razlagamo kot družinsko in hkrati socialno pastoralno delo, saj bo končni učinek skupnost, ki ustvarja dinamiko, da bodo njeni člani živeli dostojanstveno, v svobodi Božjih otrok.

1.1 PRESTOPANJE MEJA NEZNANIH KULTUR

„Nato se je napotil v mesto, ki se imenuje Nain“ (Lk 7,11). Jezus presega judovske geografske in kulturne meje svojega časa. Tokrat se odpravi v Nain, v kraj, skozi katerega niso šle niti takratne trgovske poti. Nain je morda brezupna pokrajina. Jezus zapusti izstopi iz meja svoje domovine v spremstvu ljudi, ki se najverjetneje ne zavedajo dometa in razlogov njegovega potovanja.

Ta novost, ki se pojavlja v spremembah in novih oblikah, je prisotna tudi v Cerkvi našega časa in je močno opažena od drugega vatikanskega koncila in v zadnjih desetletjih. Naša družba se je v prizadevanju, da bi se prenovila in se odzvala na nove čase, da bi zapustila svoje „znano ozemlje“, kot da bi šla v drug Nain, odzvala na ta poziv k prenovi tako, da je svoj pogled usmerila tudi k zadnjim in se odločneje zavzela za tiste, ki so najbolj potrebni pomoči. Že sredi prejšnjega stoletja so v mnogih pokrajinah postale pomembne socialne ustanove, iz katerih je izhajala odločitev za odziv na pojav marginalizacije in revščine. Od okolja oratorijev, šol in

¹¹ Frančišek, jutranja meditacija v kapeli Santa Marta. Za kulturo srečanja, Rim, 13. september 2016.

¹² Prim. 28. VZ, str. 72–73, št. 5.

centrov za poklicno usposabljanje, ki so nedvomno čudovite možnosti za mlade, so se razlikovale po tem, da so se s posebno pozornostjo in prednostno odzivale na poseben položaj naslovljencev. Razviti so bili specializirani in posebni programi za pomoč otrokom in mladim z ulice, od katerih so nekateri prišli iz nekdanjih sirotišnic; tudi v zelo oddaljenih krajih so bili odprti zdravstveni centri za najbolj obubožane; ustanovljene so bile kuhinje in centri za razdeljevanje hrane za pomoč družinam z omejenimi sredstvi; celo misijonska prisotnost med domorodnimi ljudstvi je oblikovala svoje strategije in posebne ukrepe za boljše spremljanje najbolj ranljivih skupnosti in ljudstev ter služenje njim.

Med njimi so bili salezijanci in hčere Marije Pomočnice, ki so dali zagon tovrstnemu delu s socialno vizijo. Ti možje, polni vere, pogumni in , sanjači', so skupaj z nešteto in morda nevidno množico laikov - žensk in moških, ki so se posvetili bolečini drugih - učili, da je lajšanje trpljenja malih, prezrtih, tistih, ki ne štejejo, izraz božjega usmiljenja in konkretizacija don Boskove karizme in njegovega *preventivnega sistema*.

To nam je omogočilo, da smo kot kongregacija vedno bolj *znamenja Cerkve, ki se usmerja na eksistencialna obrobja* človeštva, kjer najdemo tiste, ki ne spadajo v kategorije utilitarnih ekonomskih sistemov izključne ekonomske koristi, in kjer doživljamo veselje ob srečanju s tistimi, ki so najbolj potrebni pomoči. To nedvomno naši karizmatični identiteti in zavesti daje moč, da služimo Božjemu kraljestvu. Vemo tudi, da je bilo nekaterim med njimi - salezijancem in laikom - za zagovarjanje te zadeve celo odvzeto življenje.

Na poti v Nain Jezusa spremljajo „**njegovi učenci in velika množica**“ (Lk 7,11). Jezusovi učenci so se nad njim navdušili, opustili so svoje prejšnje življenje in mu sledili; svoje moči, svoje srce in vse svoje bitje so predali Učiteljevemu projektu. Poklical jih je po imenu, jih povabil k sodelovanju pri oznanjevanju evangelija in sledili so mu.

Jezusa spremljajo tudi številni ljudje, ki jih navdušuje kakšen vidik njegove osebe. Pridružili so se mu na poti, videli so čudovita dela, ki jih je storil: nekatere je ozdravil, iz drugih je izganjal demone, mnoge je z avtoriteto učil Očetovo besedo, mnogi so bili nasičeni zaradi pomnožitve hrane in tako naprej. Ta množica je odkrila neizmerno korist od tega, da je bila z Jezusom. Od tod bodo v prihodnosti nastajali novi učenci - kot tistih dvainsedemdeset, ki jih bo poslal po dva po dva.

Drugi, ki so bili del te množice, bodo zapustili Jezusa: nekateri bodo odšli z občutkom hvaležnosti v srcu in bodo zagotovo pričevali o Jezusu na drugih krajih; drugi

bodo odšli, ne da bi se poslovili ali zahvalili. Toda na splošno bo Jezus na vse gledal z usmiljenjem.

To je pastoralni pogoj pri delu z najrevnejšimi in najbolj zapuščenimi. Veliko poklicev vseh vrst in za vse oblike krščanskega življenja se je prebudilo zaradi salezijanskih socialnih ustanov in služb. V mnogih okoljih, v katerih delujemo in kjer prevladujejo druge veroizpovedi, smo doživeli veselje, da smo prispevali k oblikovanju čudovite človeške družine s tistimi, ki so bili sprejeti v naših okoljih - včasih skupaj z njihovimi družinami - in so delili številne vrednote, ki jih živimo iz evangelija. Jezik ljubezni premaga ovire prepričanj in političnih struktur ter nas vodi k sodelovanju s tistimi, ki si prizadevajo za izgradnjo miru.

Priznati je treba, da pastoralna možnost na socialnem področju prinaša številne težave in da je prizadevanje za iskanje človeških in finančnih virov za njeno podporo velik izziv za tiste, ki te programe izvajajo, saj zahteva krepitev „ustvarjalnosti in prilagodljivosti,¹³ lastnosti, značilnih za življenje in poslanstvo našega ustanovitelja. Vsekakor pa je to izjemno pomembno in hkrati koristno.

Potrebe mladih so don Bosku močno segle v srce, zato je v iznajdljivem in podjetnem duhu razvil številne pobude. Te preroške pobude so pritegnile pozornost in spoštovanje številnih ljudi iz različnih družbenih slojev v takratnem Turinu. Tudi danes želimo kot salezijanci v Cerkvi v vzgojno, evangelizacijsko in dobrodelno razsežnostjo tako v naših ustanovah in socialnih službah kot v drugih okoljih, v katerih nudimo vzgojne in pastoralne storitve, pokazati, da je Gospod navzoč in da so vse naše dejavnosti izraz Božje ljubezni do najbolj zadnjih. Nujnost, ki je danes enako živa kot v don Boskovem času.

1.2 NOSILCI IN SEJALCI UPANJA SREDI KULTURE SMRTI

„Upanje je zadnja od vseh kreposti, a je najmočnejša.“¹⁴ „**Ko se je približal mestnim vratom**“ (Lk 7,12). Evangeljska pripoved opredeljuje Jezusovo dejanje tako, da kaže na konkreten kraj: mestna vrata. Jezus, ki je prečkal meje Galileje, da bi šel v poganske dežele in prinesel veselo novico o Božjem kraljestvu tistim, ki ga želijo sprejeti, se ustavi prav pri vratih mesta Naina.

Podoba mestnih vrat nam omogoča, da razmišljamo o ljudeh, skupinah ali populacijah, ki niso oddaljeni od Boga le zaradi geografskih razlogov, temveč zato, ker

¹³ K 19.

¹⁴ Francišek, Angelovo češčenje, 15. november 2015.

so okoli njih postavljeni zidovi: zidovi, ki celotne družbe oddaljujejo od socialnega blagostanja, da se zapirajo vase zaradi rasnega statusa ali da so celo izolirani v begunskih taboriščih, ki delujejo kot zadrževalni zid pred napredovanjem nezaželenih migracijskih množic. Zidovi, ki zapirajo te ljudi, so včasih nevidni in jih je mogoče najti tudi v naših mestih. So, kadar ljudi razvrščamo glede na družbeno pripadnost. Očitno je, da takšni zidovi ne ograjujejo le „nezaželenih“, ampak jih celo napravljajo nevidne, kar posledično otopi zavest in občutljivost vseh drugih.

V evangeljski pripovedi so vrata kraj zelo posebnega srečanja. V Nainu ne gre za vsakdanji dogodek, ampak za nekaj izjemnega in odrešilnega. Zanimivo je, kako je v besedilu Lukovega evangelija Jezusu dana oblast celo v Nainu, neznanem in poganskem mestu. Njegovo dejanje se uresničuje z Božjo močjo samo. Ta manifestacija ne bo „cirkuška predstava“ niti izraz prazne demagogije trenutnega politika. Nasprotno, to bo najbolj očitna manifestacija Boga, ki ljubi svoje otroke.

„So nesli ven mrliča“ (Lk 7,12). Podoba, ki nam jo ponuja ta prizor, lahko veliko pove o naši salezijanski karizmi. Na eni strani vidimo skupino privržencev, ki spremljajo Učitelja, na drugi strani pa pri mestnih vratih tiste, ki hodijo med solzami in žalovanjem, ker se poslavljajo od mrtvega mladeniča.

Takšen prizor se dogaja iz dneva v dan. Prikazuje srečanje z življenjem, ki prinaša upanje in veselje, kljub obupu in smrti na vseh koncih sveta.

Salezijanska pobuda na socialnem področju želi biti znamenje upanja in življenja, ki se zmore vsak dan soočati s krutostjo, ki je izklesana na žalostnih obrazih številnih mladih, ranjenih zaradi bede, nasilja, nevednosti, izkoriščanja in drugih vrst zlorab. Salezijanske ustanove in socialne službe si prizadevajo služiti in povrniti dostojanstvo tistim, ki so ga izgubili, ter v Gospodovem imenu žalovanje spremeniti v veselje. To je prepričanje, ki spremlja številne vzgojitelje in pastoralne delavce, ki v salezijanskih hišah vsakodnevno dojemajo, kaj se dogaja onkraj „zidov naših običajnih dejavnosti“, in se dajo izzvati razmeram, ki zadevajo toliko zatiranih mladostnikov in mladih, posameznikov in skupin, med katerimi so najpogostejše žrtve vedno najmanjši.

1.3 BOŽJA LJUBEZEN JE TUDI MATERINSKA

Nesli so umrlega mladeniča, ki je bil „edini sin matere, ki je bila vdova in spremljala jo je precej velika množica iz mesta“ (Lk 7,12). To je boleč, skoraj krut prizor. Vidimo

mater, ki je izgubila svojega ljubljenega sina. Vemo, da v življenjskem krogu ni „naravno“, da otrok umre pred starši. Poleg tega to trpljenje ni katera koli izguba, ki jo je mogoče razumeti z razumom. Tu evangelist tistim, ki znajo verujoče brati Besedo, ponuja neposredno povezavo z najglobljimi vlakni ljubezni, z Božjo ljubeznijo, ki je zaradi svoje neizmernosti v človeškem jeziku primerljiva le z ljubeznijo matere do svojih otrok. Tako ljubi Bog, z očetovsko in materinsko ljubeznijo. Brezpogojno. Ob rojstvu se otrokom prereže popkovina, vendar materina vez z otroki nikoli ne preneha. Obstajajo sinovi in hčere, ki tekom življenja morda pozabijo na svojo mater in očeta, toda Bog nikoli ne pozabi svojih otrok.

Sedemindvajseti vrhovni zbor je ponudil pomembna razmišljanja o salezijanskem očetovstvu in nas spomnil, da sta „delo in zmernost“¹⁵ za nas salezijance izraz naše nesebične in ljubeče predanosti mladim. Kot se je zgodilo don Bosku, nas občutek in zavest, da smo resnično , očetje', spodbuja, da jim posvetimo svoje najboljše moči, da bi jim bilo dobro in bi dosegli svoje cilje. Iz razumevanja don Boskove očetovske identitete salezijanci čutimo bolečino številnih mladih, ki trpijo; njihovo trpljenje nas žalosti, ker so to naši otroci. Ne pravimo po naključju, da je don Bosko vedno čutil, da je oče svojih otrok. Sam je to večkrat pisno izrazil.

Potrebno in nujno je, da kot redovniki vedno bolj odkrivamo, da je naša čistost rodovitna in da mora vzbujati življenje v skrbi za tiste, h katerim smo poslani, zlasti za tiste, ki nimajo nikogar, ki bi skrbel zanje. V tem smislu je eden najlepših naukov – ki jih posvečeni moški in ženske lahko dobimo od laikov, ki delajo v naših ustanovah in so pogosto očetje in matere družin – posebna rahločutnost, ki jo imajo mnogi med njimi za nepravico, s katero se spoprijemajo številni naši otroci, mladostniki in mladi. Salezijanci ne moremo živeti, ne da bi se čutili kot vzgojitelji, prijatelji, bratje in očetje naše mladine. In jasno je, da je eno najprimernejših mest za krepitev te razsežnosti naše poklicnosti delo z mladimi z visokim socialnim tveganjem, s tistimi, ki hodijo „med življenjem in smrtjo“.

„Izkušnja očetovske praznine, ki jo je doživljal don Bosko, , ga je ozavestila o težavah njegovih fantov, o človeški in duhovni kakovosti, ki jo mora sam pridobiti, da bi bil oče mnogim, ki nimajo očeta in bodo v njem videli tistega, ki jim bo pridobil okus za življenje v vseh pomenih te besede'. Tako je praznina postala plodno naročje in ne travma. Družinska izkušnja je pustila neizbrisen pečat na

¹⁵ K 18.

njegovem pogledu na življenje ter na njegovi zamisli o vzgoji in evangelizaciji mladih“.¹⁶

Z zavestjo, da smo vzgojitelji in očetje, salezijanci in laiki, se lahko naučimo srečati mlade v njihovem svetu, v njihovem okolju, v njihovi digitalni kulturi, ki postaja vse bolj zapletena in in se nam odraslim nekoliko (ali veliko) izmuzne iz rok. Ti se, včasih s svojo ranljivostjo, znajdejo v družabnih omrežjih videoklicev in neposrednega sporočanja ter obiskujejo igrišča, kot so Triller, Houseparty, Tik Tok, Genies, Lomotif, Bunch, Discord, WhatsApp, Telegram itd. Na teh virtualnih platformah za srečanja in zabavo mnogi med njimi izražajo svoja čustva, se razkazujejo svetu in delijo svoje vsakdanje življenje ter skušajo pritegniti pozornost novih prijateljev. Glede na to stvarnost je pomembno poudariti, da mladostniki in mladi brez spremstva pogosto postanejo žrtve ne le zasvojenosti z mediji, temveč tudi številnih kriminalcev, ki z njimi vzpostavijo stik prek teh medijev, jih izkoriščajo in zaslužnjujejo v različnih oblikah nezakonitega trgovanja. Številni mladoletniki v iskanju lahkega zaslužka postanejo žrtve teh situacij. Mnogi med njimi nimajo ustreznega vzgojnega prostora v družini ali v šoli in doživljajo raznovrstne oblike siromaštva in kršenja pravic, zaradi česar so prikrajšani za socialno varstvo. Bolečina in tragedija teh otrok nas ne moreta pustiti ravnodušnih.

Kot salezijanec verjamem, da sem bil do danes dovteten in pozoren na resničnost izkoriščanja mladih, kot vrhovni predstojnik pa sem spodbujal odprtost naših skupnosti za navzočnost tistih mladih, ki nas najbolj potrebujejo, tudi v prepričanju, da nam dajejo možnost uresničevati pravo očetovstvo kot don Bosko in imeti resnično globoke skrbi, za katere „porabimo“ svoje življenje.¹⁷ Prepričan sem, da inšpektorije, ki so se resno odločile za delo z najranjlivejšimi mladimi, tistimi, ki so najbolj prikrajšani za podporo, napredujejo v krepitvi lastne identitete in zagotavljanja smiselnosti. Tudi mladi salezijanci se morajo naučiti biti vzgojitelji, bratje in očetje mladih, da bi še naprej v naši družbi zagotavljali uresničevanje karizme don Boska, očeta mladih. Skupaj z laiki nam pozoren pogled na današnje okoliščine pomaga razbrati oblike pomoči, ki jih lahko ponudimo, da bi mladim zagotovili izkušnje, ob katerih bodo občutili družinsko ljubezen.

Pripoved o vdovi iz Naina nam prikazuje dramatično situacijo matere, ki je izgubila sina in je bila tudi vdova, saj je izgubila moža. V kulturi, v kateri ženske niso imele

¹⁶ Dikasterij za sal. mlad. pastoralo, *Pastorale giovanile e famiglia*, Editrice S.D.B., Roma 2021, str. 17.

¹⁷ Prim. Programske smernice vrhovnega predstojnika za salezijansko družbo po 28. VZ, v ACG 433 (2020), str. 35–38 (prednostna naloga št. 5).

nikakršne avtonomije, ni mogla računati na družbeno podporo moškega, ki bi jo zaščitil. Ta ženska niti starosti ni mogla dočakati v krogu družine, do konca življenja ni mogla biti deležna sinove ljubezni, ni mogla upati na dostojanstveno smrt. Družbeni sistem tistega časa (in sama Mojzesova postava) je določal medsebojno odgovornost v družinah, pri čemer je močnejši skrbel za šibkejšega. Starši so skrbeli za svoje otroke, otroci pa so, ko so odrasli, skrbeli za svoje starše v starosti; to je bila družbena podlaga četrte zapovedi „spoštuj svojega očeta in mater“, ki je odgovarjala življenjskemu ciklu. V evangelijskem besedilu vidimo, kako Luka v nekaj vrsticah pripoveduje o drami razpada družine in nam predstavi družbene posledice. Oče je umrl zunaj prizorišča, sin je umrl, zato je mati ostala sama in brez zaščite. Jezus je dobro vedel, kaj bi se lahko zgodilo tej vdovi.

V našem primeru prednostna možnost za najrevnejše mlade pomeni, da moramo nujno upoštevati različna okolja, iz katerih prihajajo. Zato je težišče teh ustanov in storitev socialno in zahteva interdisciplinarni razmislek in poseg, ki naj predlaga spremljevalne poti za mladega človeka, njegovo družino (če jo ima) in njegovo socialno jedro. To pomeni, da je treba razmere revščine resno in poglobljeno analizirati, ne glede na to, kje se pojavijo. Jasno je, da se moramo na spremljanje ljudi in skupnosti v razmerah ranljivosti pripraviti in pridobiti enako strokovno znanje kot na drugih „običajnih in tradicionalnih“ področjih našega pastoralnega dela, kjer skrbimo, da se na različne potrebe odzovemo s strokovnimi in kakovostnimi ponudbami. Ljubezen in kakovost morata iti z roko v roki pri načrtovanju socialnih ustanov in storitev za ogrožene mlade, saj če tega ne bomo jasno povedali, tvegamo, da bomo ob kršitvah pravic teh ljudi nepomembni.

1.4 IZOBRAŽEVALNA POT

V situaciji, s katero se sreča v Nainu, Jezus ne daje površnih odgovorov, ampak ima vsaka beseda iz njegovih ust, vsaka gesta in vsak gib natančen pomen in namen, kot je razvidno iz Lukovega pripovedovanja.

a. „Ko jo je Gospod zagledal, se mu je zasmilila in ji je rekel: , Ne jokaj!’ (Lk 7,13).

Kjer je navzoč Jezus, je vse prežeto z njegovo ljubeznijo in ne more iti skozi življenje ljudi, ne da bi v njih stvari korenito spremenil.

Resni svetopisemski raziskovalci se strinjajo, da je pridevnik, ki se v svetem pismu najpogosteje uporablja za opis Boga - lastnost, ki najbolje označuje njegov način

delovanja - „usmiljenje“. Jezus z enakim usmiljenjem Očeta, ki je vse stvari in vsakega človeka ustvaril z nežno ljubeznijo, ljubi vsakega človeka, ker je vsak človek del njegovega načrta odrešenja. Ko Jezus, vidi, zazna zlo, ki povzroča bolečino tej ubogi ovdoveli materi; in prav ona, vdova, je tista, do katere Jezus čuti usmiljenje, kar sproži naslednje dejanje.

Jezus ne čaka in ji reče: „Ne jokaj.“ Kako je mogoče, da neznanec reče materi, naj ne joka za sinom, ki ga je pravkar izgubila? Jezus ženski reče „ne jokaj“, ker v edinosti z Očetom čuti, da lahko to žalost spremeni v veselje in radost. Njegove besede niso prazna tolažba. On deluje, posreduje, ker je treba človeško žalost spremljati in tolažiti.

Kako pomembno je, da tudi mi izkusimo to Božje usmiljenje, da se damo izzvati zlu, ki prizadene toliko ljudi po vsem svetu. Težko bo to vprašanje vstopilo v naše življenje kot posvečenih moških in žensk, če bomo ostali zaščiteni med varnimi zidovi naših domov in čakali, da pridejo dobri mladi in se prijavijo ali sodelujejo v naših pobudah. Papež Frančišek nas po Jezusovem zgledu opominja, da smo mi tisti, ki moramo iti naproti drugemu, da bi vzpostavili občestvo, da bi dosegli družbene spremembe, ki nam omogočajo sodelovanje v Gospodovi živi skupnosti.

b. „Pristopil je in se dotaknil nosil. Tisti, ki so nosili, so se ustavili in rekel je: , Mladenič, rečem ti: Vstani!“ (Lk 7,14).

Jezus se približa, ne ostane odmaknjen, ne ostane tiho v prijetnem ozračju svoje skupine privrženecv in učencev. Ve, kakšno je njegovo poslanstvo in zakaj je bil poslan na svet. Bližina mu omogoča, da vstopi v odnos, da se da izzvati drugim, da spozna njihovo resničnost in jih ljubi takšne, kakršni so. Jezusovo delovanje zahteva prisotnost in odločitev.

Iti naproti mlademu človeku, ki umira, je drzno in pogumno dejanje; edina gotovost je v zavedanju, da je tam mlad človek in da je vredno biti ob njem ter zanj kaj storiti.

Jezus naredi še en korak. Gre še dlje. Tako kot pri ovdoveli materi Jezus ne opazuje le dogajanja, ampak stopi v stik z mladeničem: „Dotaknil se je nosil“. Brez občestva z Učiteljem ni življenja. Jezusov dotik ni ravnodušen. Njegova roka dejansko doseže nosila in v tem vzajemnem stiku posreduje dar življenja.

V našem primeru živeti v kulturi mladih pomeni biti pozoren na elemente smrti, ki jih lahko obdajajo, predvsem pa vedeti, kaj ustvarja življenje.

Pri srečanju z ogroženimi mladimi sta podpora in ponudba pomoči odrešilna izkušnja tako za mladega kot za vzgojitelja – laika ali redovnika –, ki se čuti vedno bolj prizadetega, zavzetega in vključenega v obstoj drugega tam, kjer se je zdelo, da obstaja le smrt ali ni upanja.

Seveda je proces spreminjanja mladega človeka v vsakodnevni dinamiki salezijanskih ustanov in socialnih služb počasen in težaven: včasih se pri tistih, ki vsak dan vlagajo največ energije, lahko pojavi obup; vendar je tudi res, da je opazovanje spremembe, ki jo Bog vrši v življenju teh fantov in deklet, največja nagrada, ki jo lahko doživimo kot salezijanski vzgojitelj.

Nato Jezus v evangeliju izreče besede: „Mladenič, rečem ti, vstani!“. Ko Jezus spregovori, ponovno ustvarja življenje. Njegovo govorjenje in izrekanje je avtoritativno, je imperativ, ki je kljub temu podan na ljubeč način, s tem ko mladeniču ponudi roko, da bi ta vstal in se dvignil.

Ta slovesen proces, katerega cilj je vrniti v življenje toliko mladih, ki umirajo po vsem svetu, v naši družbi v Gospodovem imenu izvaja na tisoče ljudi, navdušenih nad človečnostjo, ki s ponosom delajo na salezijanskem socialnem področju in razmišljajo o vzgojnih programih, ki mladim pomagajo utrditi njihovo osebnost ter se zavedati njihovega položaja in stvarnosti.

Don Bosko še naprej nagovarja številne mlade, še naprej jim ponuja svojo roko in priložnosti za „vstajenje“, kar počne s pomočjo številnih laikov, ki sodelujejo in podpirajo ustanove in socialne službe s svojimi dobrinami. To počne skupaj s številnimi materami Marjetami, ki jih predstavljajo vzgojitelji vseh vrst, področij in disciplin, ki so vpeti v naših projektih spremljanja mladih, izpostavljenih velikemu tveganju; to počne z odzivom številnih salezijancev, ki so v pastoralnem delu in socialni vzgoji našli konkretno možnost izražanja svoje poklicnosti;¹⁸ to še naprej počne tudi po številnih „mrežah sodelovanja“, ki jih njegovi sinovi in hčere pletejo za dobro drugih. Jezus tudi danes mnogim govori: „Mladenič, rečem ti, vstani!“

c. „Mrtvi se je vzdignil in začel govoriti; in Jezus ga je dal njegovi materi“ (Lk 7,15).

Priča smo vstajenju mladeniča, vstajenju, ki – kot smo že omenili – ni magično dejanje, ampak usmiljenje v Božjem imenu.

Mladostnik se začne zavedati samega sebe in se tako lahko poveže z drugimi: „In začel je govoriti“. Če je govorjenje izraz življenja, lahko razumemo, da je negotov-

¹⁸ Prim. 28. VZ, str. 74–75, št. 8.

jenje, pomanjkanje komunikacije, izraz smrti. Mnogi mladi živijo v razmerah smrti, ker so jim bile prekinjene poti komunikacije s starši, s celotno družino in s koreninami. Dokler obstaja komunikacija med ljudmi, jih je mogoče spremljati na njihovi življenjski poti. Jezus, ki se približa mlademu človeku in se dotakne njegove resničnosti smrti, ve tudi, kakšna je njegova možnost življenja.

Jezus je dejansko ustavil ženin jok, saj je prekinil situacijo, ki ga je sprožila. Če mladenič odraste, se družina ponovno vzpostavi; s ponovno vzpostavitvijo komunikacijskih vezi med materjo in sinom pot na pokopališče nima več smisla in pot domov je ponovno odprta.

„Dal ga je njegovi materi“: mladenič lahko še naprej raste, dozoreva in zavzame svoje mesto kot odrasla oseba v družbi. V družbi, ki ne bo več dopuščala, da bi nemočna vdova ostala sama in prosjačila. Ne, ker bo imela sina, ki bo poskrbel zanjo in ji zagotovil dostojno starost. Na ta način bo zaščiten tudi družbeni red.

V tem je veliki čudež te zgodbe o vstajenju: prisotnost Boga, ki spremlja svoje ljudstvo, ki ljudem vrača upanje in življenje ter ustvarja enotnost v družinah in družbi.

Kot salezijanska družba smo vsak dan priča, kako Gospod še naprej vzgaja na tisoče mladih in njihovih družin. V različnih okoljih, v katerih spremljamo mlade, imamo veliko poslanstvo, da spoznamo in se živimo v kulturo mladih, zlasti tistih, ki živijo v težkih razmerah, ki ogrožajo njihov osebni razvoj. Zato je jasno, **da se naša salezijanska socialna opcija razteza čez vsa pastoralna okolja**. Usmerjanje naših VPN v to možnost in ponujanje storitev ali programov, ki odpirajo svoja vrata manj privilegiranim z oratorijanskim merilom¹⁹, pomaga našim VPS, da se ne izgubijo v monotoniji in brezbriznosti, ki postane sokriva za različne oblike krivic, ki jih trpi toliko ljudi. Zaradi te naše možnosti so salezijanske skupnosti pristno odrešenske.

Podobno, vendar s posebnim VPN²² se salezijansko okolje dela in socialnih storitev odziva na te razmere družbenega zla, ki ogrožajo mlade, kršijo njihove pravice in pravice njihovih skupnosti ter jih odrivajo na rob družbe. Vpliv tega salezijanskega okolja spodbuja pravočasno ponovno vključevanje otrok in mladih v njihove družine in okolje s svojimi metodologijami, katerih cilj je obnoviti kršene pravice, zaceliti različne rane, ki so razdejele življenje oseb, in okrepiti sposobnosti, ki jim zagotavljajo polno uporabo njihove svobode, saj jim dajejo polni smisel. Gre za čudež vračanja mladih v življenje, ki se zgodi v tolikšni meri, kolikor nam uspe izvajati preventivni sistem.

¹⁹ Prim. 28. VZ, str. 79, št. 3e.

Vse to nas spodbuja, da se vedno bolj vključujemo v procese izobraževanja in evangelizacije z družbenim odzivom naših navzočnosti, ki sprejemajo številne pravne oblike civilnega ali cerkvenega reda kot pogoj, da lahko svoje storitve v različnih državah ponujajo na strokoven in pregleden način.

V tem sektorju se torej srečujemo z združenji, zadrugami, nevladnimi organizacijami (NVO), samostojnimi podjetji za humanitarno pomoč, mešanimi sporazumi za usklajeno zagotavljanje specializiranih storitev, socialnimi centri, ki zagotavljajo psihosocialno in zdravstveno oskrbo na splošno in so tudi agencije za zaposlovanje itd. Tako kot na drugih področjih naše mladinske službe se od drugih podobnih organizacij razlikujemo po tem, da salezijanci evangeliziramo z zagotavljanjem socialnih storitev in vsem ponujamo iskanje smisla in odprtost za transcendenco, pri tem pa spoštujemo svobodo vsakega posameznika.

Da bi prišel naproti tem potrebam, je don Bosko ustanovil redovno družbo v času, ko so v Piemontu izganjali redovne družbe. Civilni družbi se je kongregacija (redovna družba) zdela dobredelno združenje državljanov. Tako je bil prvi v Cerkvi, ki je ustanovil pobožno družbo in ustanovo Božjih mož. Ta dvojna razsežnost še naprej bogati naše ustanove in naše socialne službe ter jim hkrati daje izvirno in posebno karizmatično identiteto.

1.5. ŠIRJENJE DOBRIH NOVIC

Vemo, da Božje kraljestvo raste sredi sveta na tih in diskreten način in da smo del Cerkve, ki velikodušno deluje v dobro ljudi. V tem kontekstu se je v različnih inšpektorijah oblikovalo in okrepilo okolje ustanov in socialnih služb naše družbe v zvestobi don Boskovi karizmi. Z isto držo hvaležne ponižnosti, a v prepričanju, da smo priče zgodovinskemu trenutku, ki zahteva pričevanje dobredelnosti, je nujno, da vedno bolj razvijamo sposobnost komuniciranja, da bi s preglednostjo omogočili prepoznavnost naših dejanj in dobrega, ki ga opravljamo, ter da svetu povemo o človeških sadovih dela, ki ga opravljamo.

Presenetljivo je, da Jezus v Nainu ne prosi, da bi ostal sam ob krsti in tako obudil mrtvega, niti ne stori tega v zasebnosti mladeničeve družine. To dejanje se zgodi pred očmi vseh. Vsem sporoča moč Božje ljubezni, ne da bi kogar koli diskriminiral. Zaradi tega so priče povsod pripovedovale, čemur so bile priče; same so bile razširjevalke dobre novice in „glas o njem se je razširil po vsej Judeji in vsej okolici“ (Lk 7,17).

Božje kraljestvo povzroči korenite spremembe v tistih, ki jim je oznanjeno, in Jezus v tem dogodku v Nainu ne zahteva molka in ne preprečuje da bi o tem spregovorili. Še več, v naslednjih vrsticah bo Učitelj sam rekel: „Pojdita in sporočita Janezu, kar sta videla in slišala: slepi spregledujejo, hromi hodijo, gobavi so očiščeni, gluhi slišijo, mrtvi so obujeni, ubogim se oznanja evangelij“ (Lk 7,22). Delitev vere je rezultat hoje z Jezusom; njeno praznovanje izraža veselje zaradi pripadnosti skupini, ki hodi z njim; prizadevanje za družbeno pravičnost pa je ena najpomembnejših zavez Cerkev, ki sprejema nauk svojega Učitelja.

Papež Frančišek v svojih dveh socialnih enciklikah *Laudato sí* in *Fratelli tutti* uči, da je prispevek celotne Cerkev k človekovemu razvoju celosten; da prizadevanje za pravičnost in mir zahteva tudi skrb za stvarstvo, ki je naš skupni dom. Podobno je tudi naše salezijansko pastoralno delovanje v vsaki krajevni skupnosti in v vsaki inšpektoriji poklicano, da je integralno pastoralno delovanje, ki po možnosti nago-varja mlade, čeprav ni omejeno samo nanje. Da bi jim zares pomagali, se moramo ozreti na njihove družine (spet, če jih imajo) in njihove družbene skupine.

Celostni človekov razvoj je usmerjen tudi v vzpostavljanje dialoga z drugimi verstvi, vladami, družbenimi ustanovami ter vsemi ljudmi dobre volje, ki združujejo svoja prizadevanja za zaščito človekovega dostojanstva. Kot salezijanci sodelujemo pri gradnji *družbenega prijateljstva*, ki ga izražamo odkrito in s konkretnimi metodami pomoči v okviru ustanov in socialnih služb. To okolje v naši karizmi ni novo, saj od-govarja na ustanovni navdih, zato vabim vse sobrate, inšpektorje in njihove svete, ravnatelje in njihove skupnosti ter vzgojno-pastoralne skupnosti, naj bodo pogumni in prisluhnejo kriku mladih - kriku, ki ga sproža družbeni greh - ter zato ponudijo predloge, ki bodo odgovorili na to strukturno škodo današnje kulture. Da bi to stori-li, moramo „videti drugega“ in z njim sočustvovati; le tako bomo našli izhod iz sebe in videli, kako dodeliti človeške in finančne vire, ki bodo zagotovili izvajanje trdnih spremljevalnih poti za mlade in ogroženih skupnosti.

„Izključeni so večina planeta, milijarde ljudi. Danes se jih omenja v mednarodnih političnih in gospodarskih razpravah, vendar se večinoma zdi, kot da so njihovi problemi postavljeni kot dodatek, kot vprašanje, ki je dodano skorajda iz obveznosti ali na obroben način, če jih ne vidimo zgolj kot kolateralno škodo.“²⁰

To je tudi povabilo, namenjeno nam, salezijancem, da se naučimo biti zelo svobodni in trezni, da se ne prilagajamo in se odzivamo na neugodne življenjske okolišči-

²⁰ Prim. Frančišek, *Laudato sí*, št. 49.

ne. Naučiti se moramo tudi prevajati naš redovniški jezik v jezike civilnih družb in sodelovati v potrebnem dialogu. Zato je to poziv, da se s karizmatično opcijo v ustanovah in socialnih službah prizadevamo za zблиževanju meril, ki – ob spoštovanju izkušenj in dela vsake salezijanske navzočnosti po svetu – varujejo našo evangelizacijsko in karizmatično identiteto, da bi s ponižnostjo, preprostostjo in preglednostjo svetu spregovorili o vplivu naše navzočnosti na socialnem področju kot odgovorom na Jezusovo ljubezen.²¹

2. ODLOČITEV ZA NAJREVNEJŠE²²

Don Bosko je z jezikom in metodologijo svojega časa predložil nov način skrbi za mladostnike in mlade. Prav izbira v korist najrevnejših je bila vodilo vsega njegovoga delovanja ter posledično utrjevanja in širjenja salezijanske družbe, kongregacije, ki jo je sam ustanovil v spremstvu nekaterih mladih, ki so v Valdoccu živeli in se učili, kaj pomeni poznati in ljubiti Jezusa, ter želeli služiti mladim, ki so jih tam srečevali. To jih je pripeljalo do tega, da so dozoreli in sanjali „svoj življenjski projekt“ (z današnjimi besedami) v službi poslanstva, katerega sad so bili. Biti z ubogimi izhaja iz don Boskovega lastnega prepričanja, ki ga je zvesto ohranjal vse življenje.

Mladi, ki so prišli v Oratorij Valdocco, so se počutili kot doma, saj je bilo prostora za vse, brez izjem in diskriminacije. Vsi so prišli s sanjami, veseljem, razočaranji, žalostjo in mnogi med njimi so bili žrtve številnih škodljivih oblik družbene revščine. Vsi so našli možnost, da začnejo ali nadaljujejo pot, ki jim bo zagotovila dostojno življenje in prihodnost, do katere bodo imeli dostop, da bodo lahko dosegli svoje cilje. Don Bosko je v neposrednem odnosu z vsakim od njih dopustil, da se je njegovo srce oblikovalo kot vzgojitelj-pastir, in to lastnost je zapustil svojim otrokom, tako da jih bo v katerem koli delu sveta in v katerem koli zgodovinskem času prav njihova revščina še naprej navdihovala, da bodo čutili potrebo biti očetje, vzgojitelji, bratje in prijatelji. Naša drža vere je tista, ki nas spodbuja, da spremljamo otroke in mlade v težkih razmerah, v katerih živijo. Namesto da bi se odzvali na izredne kulturne razmere časa, ki je pred nami, skušamo z mladimi hoditi po poti, ki jim daje dostojanstvo in nove priložnosti.

²¹ Prim. Frančišek, Fratelli tutti, št. 95.

²² Programske smernice vrhovnega predstojnika za salezijansko družbo po 28. VZ, v: ACG 433 (2020), str. 35–38 (prednostna naloga št. 5).

Naše konstitucije povzemajo našo odločitev za najrevnejše mlade²³ in nam kažejo pot, po kateri moramo hoditi, da bi se posvetili skupaj z vsemi člani VPS, na mestu, kjer nas Bog prosi, da smo prisotni v družinskem duhu in jih spremljamo v njihovem vsakdanjem življenju. Sposobnost biti „veličasten laboratorij mladinskih izkušenj“, ki je bila značilna za don Boskov preventivni sistem, ki ga je živel in uporabljal, je sčasoma rodila bogato dediščino, ki hrani pastoralno življenje inšpektorij in je skrbno zbrana v *Referenčnem okviru salezijanske mladinske pastorale*.

2.1 Z MLADINSKO PASTORALO ZA PREPOROD VZGOJNIH USTANOV IN SLUŽB

Mislím, da se bomo strinjali, da mora vzgojna naloga z otroki in mladimi ustvarjati življenje, jih odpirati življenju in jih oblikovati za življenje. V številnih okoliščinah in krajih bo treba mladim ponuditi priložnost, da se ponovno vključijo v jedro, iz katerega so bili iztrgani ali iz katerega so morali pobegniti. Eden od številnih načinov reintegracije je bilo spodbujanje posebnih okolij, ki mlade oddaljijo od tveganja ali samega dejstva kršitve njihovih pravic. V drugih primerih je bila naloga ponovnega vključevanja osredotočena na vzpostavljanje socialne kohezije, pri čemer so jih poskušali izobraziti, da bi premagali zavrnitev in izključenost, ksenofobijo in rasizem ter celo jezikovne ovire in pomanjkanje poklicnega usposabljanja, ki bi jih pripravilo na delo. Tako zasnovani socialni učni načrti presegajo tradicionalne akademske strukture in se morajo osredotočiti tudi na varovanje pravic ljudi, prizadevanje za njihovo čustveno, telesno in duhovno stabilnost ter krepitev njihove moči z učenjem tistih socialnih veščin, ki bodo nepogrešljive v njihovih odnosih s svetom in pri vključevanju na trg dela.

V številnih okoljih je zaradi posebne zakonodaje trenutek posredovanja pri mladih z visokim socialnim tveganjem spremenljivka, ki nas sili v ustvarjalnost in sposobnost vzpostavljanja zavezništev, da bi učinkovito opravili svojo nalogo in čim bolj zmanjšali vse razmere, ki bi lahko ponovno posegle v njihovo dostojanstvo. Vzgojna naloga na socialnem področju je torej široka in raznolika, zato poleg dejstva, da mora biti socialna možnost podana v vseh naših pastoralnih okoljih, prepoznavamo salezijanska socialne ustanove in službe kot posebno okolje za zagotavljanje vzgojno-pastoralnih storitev, ki jih je mogoče na različne načine zasnovati v ONI in VPN.²⁴ Na primer:

²³ Prim. K 6, 26, 29 in 41.

²⁴ Glej 28. VZ, str. 112, št. 45g.

a. Socialni programi, povezani s prisotnostjo drugih pastirskih okolij.

V mnogih inšpektorija obstajajo vzgojno-socialne službe, ki delujejo v istih strukturah kot druga pastoralna okolja ali pa so odgovor na socialno projekcijo določene ustanove.

V nekaterih primerih gre za izobraževanje ljudi o tem, kako preživeti svoj prosti čas, ali pa za ponudbo akademskih dopolnil ter umetniških ali športnih delavnic za spodbujanje, med drugim, civilnega sobivanja.

To so zelo učinkoviti načini, s katerimi naša prisotnost odpira vrata v njihove soseske in jih vključuje v lokalno življenje, kar nas približa resničnim razmeram družin in nam omogoča spoznati včasih zelo kruto resničnost teh fantov in deklet.

Drugod se te službe razvijajo po župnijah, mladinskih centrih in oratorijih, kjer raste dovezetnost za vključevanje invalidov, otrok z učnimi težavami, pomoč pri napredovanju žensk, pomoč družinam, večkulturna in večverska srečanja ter kultura nenasilja.

V nekaterih državah inšpektorji motivirajo in zagotavljajo pogoje za vključevanje salezijancev v socialne službe, v drugih pa je še vedno odprto vprašanje „pastoralnega spreobrnjenja“, ki nekatere sobrate spodbuja, da želijo živeti in služiti na teh obrobjih. Za posvečene salezijance je pomembno, da so vključeni v te programe, saj so del prednostne izbire našega poslanstva, zato ga ne moremo opustiti in ne smemo zapustiti laikov, ki včasih čutijo in obsojajo odsotnost redovnikov. To neravnovesje ogroža samo salezijansko poslanstvo na področju socialnih služb. Skupaj smo poklicani, da oživimo, poustvarimo in včasih celo ponovno najdemo duha Valdocca v ozračju medsebojnega zaupanja, saj je vsak povabljen, da prispeva svojo posebnost. Včasih je to lahko prava vrnitev k izvoru.

b. Prisotnost z izključno predanostjo okolju ustanov in socialnih služb.

Veliko je inšpektorij, v katerih so prisotni salezijanci, katerih predanost poslanstvu na socialnem področju je popolna. Zaradi vpliva ustanov na tem področju predstavljajo salezijanske socialne ustanove svojevrstno okolje, saj obstaja vrsta karizmatičnih dejavnikov ter zakonskih in regulativnih zahtev, na katere se morajo odzivati in ki jim dajejo lastno identiteto in dinamiko. Vse pogosteje se dogaja, da je to okolje opisano in opredeljeno v organskih načrtih inšpektorij z jasnimi možnostmi in merili za njegov razvoj v življenju inšpektorije. V naši družbi imamo tako preproste socialne ustanove kot tudi bolj kompleksne, tako zaradi števila programov in storitev,

ki jih ponujajo, kot tudi zaradi njihove artikulacije in povezave z drugimi okolji. Kot v vsakem procesu rasti in zorenja ustanov je treba tudi pri teh ustanovah načrtovati prihodnost, pri čemer je treba vedno zagotoviti, da se kakovostno in dostojanstveno odzivajo na potrebe upravičencev. Premagati je treba miselnost, ki je v nekaterih pokrajinah še vedno prisotna in ki povzroča vrzel in razliko med zgradbami, opremo in profili vzgojiteljev in upravljalcev ustanov, ki so namenjene mladim, ki živijo brez ekonomskega pomanjkanja, in tistimi, ki so namenjene najrevnejšim. To ohranja razliko med tistimi, ki imajo več možnosti, in tistimi, ki so v slabšem položaju, in če želimo biti zvesti Gospodu Jezusu in don Bosku, tega ne smemo dopustiti, saj si revni od nas zaslužijo najboljše - kot smo se naučili od don Boska.

Razmere, v katerih se znajdejo prikrajšani, nas nikoli ne smejo prestrašiti. Nasprotno, vsakič, ko se salezijanci srečamo s temi mladimi, jih moramo navdušeno spremljati v procesu priprave na življenje. Zato je treba biti zelo strokoven pri formacijskih procesih, ki jim jih ponujamo, saj je vsak mlad človek Božji projekt, ki smo ga dolžni spremljati.

Naša moč kot salezijancev je v tem, da si damo pomagati in se učimo od drugih. Ne moremo le sami delati dobrega. V okolje socialnih ustanov moramo vključiti veliko število primernih ljudi, usposobljenih na različnih področjih znanja in disciplin, ki lahko razsvetlijo razmišljanje in delovanje v korist teh mladih in skupnosti, ki jih spremljajo. Po drugi strani pa moramo pri animaciji in soodgovornem vodenju naših ustanov ustvariti potrebne mehanizme, da bodo v procesu odločanja sodelovali tudi laiki in da se bo vzpostavila kultura vrednotenja procesov.

Seveda je vprašanje donosnosti in ekonomske vzdržnosti tovrstnega dela vedno zaskrbljujoče. Da bi to zagotovili, se poslužujemo svoje pastirske inteligence in sposobnosti sklepanja sporazumov z vladami, regionalnimi ali lokalnimi upravami, zasebnimi združenji ali organizacijami, ki delujejo na področju razvojnega sodelovanja, tako na nacionalni kot na mednarodni ravni. Nikoli ne smemo pozabiti, čigavi sinovi smo in kakšno zaščito imamo, ko delamo z njegovimi ljubljenimi.

Zelo pomembno merilo, ki ga je treba upoštevati na tej točki, je vprašanje, s kom skleniti *partnerstvo*, da v iskanju finančnih virov ne bi bili prisiljeni v dejanja, pri katerih obstaja tveganje, da bomo prodali svojo identiteto. Povedati moram, da je naša evangelizacijska namera na področju ustanov in socialnih služb nespremenljiva. Dobrota tega okolja je torej v tem, da s svojimi dejanji sredi najbolj prikrajšanih

skupnosti sejemo semena kraljestva, tudi v nekrščanskih verskih okoljih, in to vedno s spoštovanjem in svobodo do drugih, vendar ne, da bi pri tem izgubili kanček svoje krščanske in salezijanske identitete.

2.2 PASTORALNA OSKRBA IN SPREMSTVO Z USTREZNIMI IN USPOSOBLJENIMI ANIMATORJI

Vsak program, vsaka služba in vsako socialno delo naše družbe kažejo, da so posvečene osebe in laiki v različnih inšpektorijah in VPS izkusili veliko odprtost srca, ko so bili poslani k mladim v nevarnosti; razmišljali so o najboljših strategijah, da bi jim predlagali ustrezne poti spremljanja, in sprejeli ustrezne odločitve za zagotovitev kontinuitete, ki jo zahtevajo projekti. To je pogumno dejanje, saj ni lahko uresničevati pobud, ki zagovarjajo tiste, ki „ustvarjajo težave in nadloge“.

Na tem mestu bi rad izrazil zaslužen priznanje številnim laikom in laikinjam, ki delajo na različnih ravneh naših ustanov in socialnih služb, tako kot vzgojitelji, kot tehnično osebje in kot strokovnjaki na različnih področjih (socialni pedagogi in strokovnjaki za prevzgojo, socialni delavci, psihologi, zdravstveni strokovnjaki, šolski učitelji in vodje delavnic, osebje za posredovanje dela, vodstveno in administrativno osebje, direktorji). Vsem vam pravim: hvala v imenu našega očeta don Boska za vaše dobro delo, saj s prispevkom vsakega od vas otroci, mladostniki in mladi ter skupnosti in soseske, kjer so kršene pravice, najdejo prave očete in matere, ki skrbijo zanje in občutijo Božjo skrb.

Vem, da mnogi med vami svoj poklic opravljate z veliko ljubeznijo, tako da ga jemljete kot pravo poslanstvo. To vas napravlja za prave apostole evangelija. Mnogi med vami v številnih državah sveta prihajate iz lastnih kultur in verskih tradicij, kar nas še bolj zbližuje, saj se na podlagi skupnih vrednot prepoznavamo kot člani iste družine, rojene v Valdoccu.

Vem, da se vi, dragi laiki, ob koncu napornih dni vračate domov, da bi nadaljevali delo v svojih ljubljenih družinah, in da pogosto žrtvujete del svojega osebnega časa, da bi se odzvali klicu mladih v salezijanski ustanovi.

Vem tudi, da ste nekateri od vas ob kakih priložnostih doživeli tudi trenutke nerazumevanja.

Spodbujam vas, da greste naprej, vedoč, da boste v gotovosti poklicanosti, ki ste jo prejeli, vedno našli moč za iskren dialog, ki vam bo pomagal rasti in zoreti. Hvala vam za vaše življenje, prijateljstvo in spremljanje mladih, VPS in nas salezijancev.

Globoko zahvalo pa namenjam tudi svojim dragim sobratom salezijancem, laikom in duhovnikom, ki so se z neizmerno pastoralno ljubeznijo posvečali ali se še posvečajo služenju najrevnejšim.

Mnogi moji bratje so se v tihi poslušnosti posvetili in posredovali Božjo milost trpečim, najbolj prizadetim in potrebnim, jim pomagali, jim stali ob strani, jim svetovali, jim ponujali nove možnosti, v katere naj usmerijo svoj pogled. Mnogi so se soočili z nesporazumi, ker nismo bili vedno in povsod pripravljeni razumeti vzgojnih in socialnih predlogov. Mnogi salezijanci v metodologiji ustanov in socialnih služb najdejo živo dinamiko naše karizme, saj so to okolja, ki se oddaljujejo od togosti, ponujajo svežino in začenjajo drzna pastoralna poslanstva.

Prosim Gospoda za milost, da bi se številni mladi salezijanci, začeni v samih formacijskih hišah, navdušili za apostolat v stiku z ulicami in depresivnimi okolji, kjer bi jih, kot se je zgodilo mlademu duhovniku Janezu Bosku, pretresle razmere človeške degradacije ter našli srečo v prijateljstvu in da so s temi mladimi.

Bogu hvala, da je danes veliko sobratov, ki svoj poklicni življenjski projekt usmerjajo v delo v takšnem okolju, ki nam omogoča, da brez koprene vidimo obličje vstalega Gospoda. Za naše procese začetne, posebne in trajne formacije ostaja izziv ponuditi orodja, ki bodo salezijancem omogočila spoznati in vzljubiti družbeno razsežnost naše navzočnosti, da bi bili na tem področju kompetentni in tako ustrezno predlagali pastoralno delovanje, ki ga zahteva.

2.3 DRUŽINAM PRIJAZNA PASTORALNA OSKRBA

Družina je naravni dom vsakega človeka. V družini se človek nauči biti človek in državljan. Številne drame, ki jih doživljajo mladostniki in mladi, udeleženi v socialnih programih, izvirajo iz družinskih razmer.

Obstajajo družine, ki so harmonične, stabilne, gostoljubne in skrbijo za dobro počutje vseh svojih članov, obstajajo pa tudi takšne, ki ob težavah enega od svojih otrok nimajo niti zmogljivosti niti sredstev, da bi olajšale proces zdravljenja in ponovnega vključevanja. Nekatere od teh situacij so na primer uporaba drog, vključenost v kriminalne ali nasilne skupine, grožnje osebni integriteti s strani tretjih oseb ali sodni postopki.²⁵ V nekaterih primerih so družine žrtve zunanjih vzrokov, ki jih razbijejo,

²⁵ Prim. 28. VZ, str. 69–70, št. 2.

otroci pa ostanejo brez podpornih vezi, kot v primeru regij, kjer so vojne razmere, prisilne selitve zaradi nasilja, naravne nesreče in zlasti vse vrste migracij. Pojav revščine v povezavi s čustveno nestabilnostjo nekaterih staršev vodi do vedenjskih težav, ki pogosto vplivajo na njihove otroke. Družina postane disfunkcionalna in na koncu postane neugodno in celo zlorablajoče okolje.

„Stvarnost je postala zelo kompleksna, tako zelo, da danes ne moremo govoriti o družini v ednini, ampak v množini. Družina ne obstaja, obstajajo družine. Kljub številnim družinskim konfiguracijam lahko rečemo, da so družinski odnosi bistvena sestavina, saj so vrata za izgradnjo in razvoj osebnosti. Družina je stičišče raznolikosti, ki je temelj človeške izkušnje. Zato, ko govorimo o skrbi za družino, to pomeni skrb za njene člane v njihovi raznolikosti, potrebah in dostojanstvu; nobena druga institucija ni nad družino pri gradnji celostnega človeškega razvoja.“²⁶

Reintegracijski element salezijanske socialne pedagogike želi mladim v procesu osebnega zorenja omogočiti, da ponovno vzpostavijo pretrgane vezi z družino. S tega vidika nas nedavni salezijanski dokument „Mladinska pastorala in družina“ uči, da jih, ker je naša služba namenjena predvsem mladim, ne moremo izolirati od sveta, ki mu pripadajo, zato smo poklicani spremljati družinske stvarnosti, da bi jim zagotovili ustrezne pogoje, tako za skupno življenje kot za medsebojno podporo, od čustvene do ekonomske stabilnosti. Razdrobljena družina ogroža vsakega njenega člana, zato je cilj socialnega posredovanja ugotoviti vzroke za to slabo stanje, da bi v mladem človeku aktivirali mogoče poti, po katerih bi se lahko ponovno vključil v družino in bil del prijaznega, ljubečega in oblikovalnega okolja, katerega pomemben del se počuti in ki ga lahko pomaga utrditi.²⁷ V tem istem gibanju je idealno, da se družina vključi v proces ponovnega vključevanja mladih kot zanesljiv ključ do njihovega okrevanja.²⁸

3. ZAVEZANOST CELOSTNEMU RAZVOJU ČLOVEKA

Družbeni nauk Cerkev je navdihoval in še vedno navdihuje salezijansko delo. Naši vzgojni predlogi imajo duhovno perspektivo, saj delujemo v imenu Boga in svoje

²⁶ Dikasterij za sal. ml. pastoralo, Pastorale giovanile e famiglia, Editrice S.D.B., Roma 2021.

²⁷ Prim. 28. VZ, str. 81, št. 15.

²⁸ Prim. 28. VZ, str. 82 n. 15h.

delovanje usmerjamo k njemu; imajo pa tudi družbeno-politično perspektivo, saj se zavzemamo za preoblikovanje stvarnosti in v istem smislu spremljamo mlade, da se zavežejo in postanejo dinamični nosilci kulture. Ta sprememba miselnosti zahteva, da prekinemo z logiko, ki zaslužnjuje in ideologizira ljudi, ter skupaj napredujemo k celostnemu človeškemu razvoju. Ta koncept je povezan s konceptom „rasti“,²⁹ ki je dolga leta vodil kazalnike, ki so skušali meriti razvoj družb samo s finančnega vidika. Učenje Cerkve nas vodi k razumevanju, da je vsaka koristna sprememba v materialni in družbeni razsežnosti ljudi neposredno povezana z njihovo transcendenco³⁰ in je poziv k resničnemu človeštvu, saj je to Božji načrt za vse človeštvo in seveda tudi za vernike, ki so v Kristusu našli merilo popolnega človeka.

Ta proces združuje številna prizadevanja za pravičnost, mir in skrb za stvarstvo. Papež Francišek je okrog tega predloga objavil dragoceni encikliki *Laudato si'* (2015) in *Fratelli tutti* (2020), od leta 2016 pa je ustanovil celo poseben dikasterij, ki ureja in upravlja vprašanja, povezana z migranti, najrevnejšimi, bolnimi, izključenimi in marginaliziranimi, žrtvami oboroženih spopadov in naravnih nesreč, zaporniki, brezposelnimi ter žrtvami vseh oblik suženjstva in mučenja; pa tudi program spremljanja pandemij COVID 19 in usklajevanje celostne ekologije prek platforme *Laudato si'*. Jasno je, da ne moremo govoriti o salezijanskih ustanovah in socialnih službah, ne da bi priznali, da smo vključeni v ta poziv k sodelovanju na poti celostnega človeškega razvoja, h kateremu je Cerkev in svet povabil papež Francišek. To je tako rekoč uradna agenda Cerkve, ki smo ji kot kongregacija institucionalno zavezani. To dodaja vrednost pomenu naših ustanov, krepi karizmatično identiteto našega vzgojno-socialnega posega in nas razsvetljuje pri izbiri zaveznikov in deležnikov.

3.1 POMEN USTANOV ZA OGRŐŽENE MLADE IN SOCIALNE INOVACIJE

Salezijansko poslanstvo v vseh svojih institucionalnih oblikah in programih pomoči prebivalstvu v razmerah, kjer so kršene pravice, ustvarja poti, ki izhajajo iz spoštovanja do vsakega posameznika in ga spremljajo pri odkrivanju njegovega mesta v svetu v dialogu z evangeljskimi vrednotami krščanske vere ali njegovimi lastnimi prepričanji. Razvojna teorija ta pojav sprememb imenuje „socialna inovacija“, ki upošteva bogastvo, ki obstaja v prebivalstvu, in skuša pri ljudeh ustvariti navade,

²⁹ Pavel VI, *Populorum Progressio*, 14.

³⁰ Francišek, *Laudato si'*, 225.

ki izhajajo iz njihovih možnosti, da bi lahko sami našli pot k dostojnejšemu življenju. Tako sta salezijanska karizma in socialna inovativnost kot dve strani istega kovanca: prva v teološko-pastoralnem in duhovnem smislu, druga pa v današnjem akademskem in civilnem jeziku, ki skuša nakazati procese kohezije v kulturi, ki posameznike in skupnosti vodijo k celostnemu človeškemu razvoju in s tem, iz našega pogleda na svet življenja, k transcendenci.

Papež Frančišek v svojem učenju vzpostavlja pomemben in potreben dialog med jezikom družbene zavezanosti Cerkve, ki brani človekovo dostojanstvo, in jezikom mednarodnih organizacij, ki zagotavljajo politike za blaginjo narodov.

V zadnjih desetletjih so cerkvene in civilne organizacije, ki delujejo na področju razvojnega sodelovanja, spodbujale številne agende, ki se večinoma ujemajo s konceptom trajnosti. Organizacija, v tem primeru socialna ustanova ali služba, je trajnostna, če ustvarja zdravo ravnovesje med izpolnjevanjem svojega poslanstva, vplivom, ki ga ima na okolje, in finančno vzdržnostjo, ki jo vzdržuje. S tega vidika je zanimivo obravnavati trajnost kot sestavino, ki pomaga oceniti pomen salezijanskih ustanov in socialnih služb. Je priložnost, da premagamo nevarnost, ki obstaja v mnogih socialnih (in včasih tudi cerkvenih) ustanovah, da vrednote evangelija in socialnega nauka zreduciramo na zgolj filantropska dejanja, tako da iz naših načrtov posegov razberemo resnične procese spremljanja k transcendenci.

3.2 DOPOLNJEVANJE SALEZIJANSKEGA ZNANJA IN INSTITUCIJ

Pastoralni model, ki vodi k celostnemu razvoju človeka v okolju salezijanskih ustanov in socialnih služb, je obogaten s prispevkom različnih disciplin, med katerimi bi rad izpostavil naslednje:

a. Salezijanski prispevek v pristopu k človekovim pravicam v naših okoljih.

Zaradi pluralnosti kultur in zakonskih zahtev se salezijanska družina sooča z izzivom, da se mora na poseben način odzvati na potrebe mladih v nevarnosti v vsakem kontekstu. Zaradi pojava globalizacije pa so dejavniki, ki povzročajo družbeno nepravilnost in kršenje pravic ljudi, ter strategije, ki se oblikujejo za boj proti njim, vse bolj pogosti in podobni v vseh družbah in krajih.

Razumevanje socioloških ključev vsakega zgodovinskega trenutka v različnih kontekstih je priložnost za krepitev salezijanskega dela v okolju salezijanskih usta-

nov in socialnih služb ter konkreten način, kako ga projicirati v prihodnost, da bi zagotovili njegovo pomembnost. Ta disciplina nam daje orodja, s katerimi lahko zagotovimo, da je naša zavezanost mladim trajna, saj se družba vedno razvija; pomaga nam, da smo pri svojem delu poglobljeni in zavzeti, saj bolj ko smo sposobni analizirati stanje človeških sprememb, več možnosti bomo imeli, da najdemo ključne sprememb, ki vodijo k celostnemu razvoju.

Z interdisciplinarno metodologijo, aktiviranjem opazovalnic, ki spodbujajo skrbno in stalno sociološko branje pojavov, ki vplivajo na dinamiko otrok in mladih, se nakazuje pot za oblikovanje vzgojnih poti, ki jih je treba upoštevati, in odpirajo vrata v različne *forume*, kot so tisti, ki so vzpostavljeni v vsaki državi in regiji, da bi obsojili kršenje pravic mladoletnikov. Hkrati je ponujena možnost, da si prizadevamo za zaščito teh pravic. Naloga opazovanja teh pojavov je v tem okolju bistvenega pomena, saj bo pri oblikovanju VPN dobro opravljena analiza konteksta poskrbela, da bo ponudba naših socialnih storitev očitna in da bomo ostali pomembni med institucijami socialnega sektorja.

Kot Cerkev in salezijanska družba se zavedamo, da so človekove pravice dragocen dar, ki ga moramo braniti in spodbujati. Naše krajevne in inšpektorialne skupnosti so v tem pogledu prehodile dolgo pot. Leta 2009 se je družba s kongresom o *preventivnem sistemu in človekovih pravicah* odločila, da bo ta usmeritev segala skozi vsa okolja in ravni naših struktur po svetu. Na poseben način gledamo na *Konvencijo o otrokovih pravicah*, ki so jo Združeni narodi razglasili leta 1989 kot svetovni sporazum, ki daje pomen mladoletnikom kot subjektom, ki imajo pravico do celostne vzgoje, ki jim pomaga razvijati vse njihove sposobnosti in krepiti njihovo osebnost. Na ta način je zagotovljena pot, po kateri lahko človeštvo varno napreduje k doseganju miru in človeškega dostojanstva, če se nove generacije spoštujejo in usposabljujejo v tej držbi.

Pomiriti nas mora dejstvo, da kot verniki in laiki VPS sprejemamo potrebne ukrepe in razvijamo potrebna orodja za varovanje integritete otrok in celotne skupnosti, saj se zavedamo, da jih morajo vsi njeni člani poznati, ponotranjiti, spoštovati in upoštevati.

b. Socialna pedagogika s salezijanske perspektive.

Ko govorimo o socialnem tveganju, imamo v mislih konkretno možnost, da bodo prizadete ali radikalno kršene človekove pravice ljudi. V najrazličnejših človeških

okoljih najdemo številne oblike revščine, ki vplivajo na otroke na splošno. Vendar se v kontekstih velike socialno-ekonomske revščine koncentrirajo številne prvine, ki ogrožajo dostojanstvo ljudi. Obstajajo številna človeška obrobja, ki s seboj prinašajo marginalizacijo, ki jo trpijo milijoni ljudi v primerjavi z nekaterimi ugodnostmi, ki jih uživajo običajni državljani. V še bolj škandaloznih in ponižujočih primerih vidimo, kako milijoni drugih ljudi živijo v popolni izključenosti in ne morejo imeti priložnosti, ki bi morale biti zagotovljene v vseh družbah.

Naša karizmatična izbira v korist najrevnejših zahteva, da se v največji mogoči meri zavzamemo za pomoč pri prekinitev kroga revščine in izključenosti, to pa počnemo predvsem z izobraževanjem. V večini inšpektorij, ki imajo socialne programe, je izziv usposabljanje socialnih vzgojiteljev in socialnih pedagogov, saj v vseh okoliščinah ni lahko najti ustrezne profile, v mnogih primerih pa ni niti akademske ponudbe, ki bi jih kot take pripravila.

Z laičnega vidika so socialni vzgojitelji in socialni pedagogi zelo podobni liku salezijskega asistenta, ki ga je don Bosko želel za svoje okolje. S socialno pedagogiko se vprašujemo o vrsti državljanov, ki jih moramo spremljati k zrelosti, začeniši s prepoznavanjem singularnosti otrok, mladostnikov in mladih v teh naših navzočnostih.

Med številnimi dragocenimi spisi o socialni pedagogiki bi preprosto rad predlagal aktualno branje³¹ preventivnega sistema, ki ga ponuja naš sobrat, Jean Marie Peticlerc, ki ugotavlja, da obstajajo trije ključni trenutki, v katerih salezijske ustanove in socialne službe trenutno predlagajo poti spremljanja mladih v nevarnosti: pedagogika sprejema, pedagogika upanja in pedagogika zaveznitva.

- *Pedagogika sprejema* opredeljuje prve korake, ki jih vzgojitelji naredijo, da bi vzpostavili stik z vsakim posameznim mladim človekom. Od tam se ustvari povezava, ki bo vsakemu omogočila, da se odpre pedagoškimi predlogom. To je mogoče, ker mladi prepoznajo pristnost vzgojitelja, ki ga spremlja. Kajti, če ni zaupanja, tudi ni vzgojnega procesa.
- *Pedagogika upanja* omogoča, da vidimo, kako vzgojitelji in strokovnjaki z različnih področij predlagajo poti, ki spremljajo mladega človeka in mu pomagajo pri celostnem zorenju. Ugotovimo, da obstaja pot, ki temelji na zaupanju in bo obrodila sadove.

³¹ Prim. Peticlerc Jean Marie, *The Most Significant Values of the Preventive System*, v: AA. VV., *Preventivni sistem in človekove pravice*, Rim 2009.

- *Pedagogika zavezništva* nam omogoča, da odkrijemo mrežo omrežij, ki se gradi in ki mora ljudem, v tem primeru mladim, ki se obračajo na naše ustanove in socialne službe, zagotavljati priložnosti, ki jim bodo pomagale, da bodo rasli kot državljani, uresničevali svoje pravice in dolžnosti ter sodelovali pri zdravem razvoju kulture. To kaže na regulativno funkcijo družbe kot jamstva za pravice, ki jo usmerja vloga države in javnih institucij ter organov, ki naj bi zagotavljali blaginjo državljanov.

c. Dopolnjevanje znanja.

Kot sem že povedal, pastoralni in psihosocialni model temelji na vzpostavljanju zapanja, upanja in zavezništva. Čudovito je opazovati, kako je don Boskov preventivni sistem sposoben vključiti toliko ljudi - laikov in posvečenih oseb -, ki obogatijo našo navzočnost z novimi govoricami, novimi izobraževalnimi izkušnjami, novimi potmi, po katerih hodimo, da bi se srečali z mladimi, ki so najbolj potrebni pomoči. Pri tem dopolnilnem delu imamo tudi posvečeni salezijanci priložnost prispevati k velikemu bogastvu osebnega in duhovnega spremljanja mladoletnikov, njihovih družin in skupnosti v okolišu.

V naši družbi imamo poleg bogatih pastoralnih izkušenj tudi bogato intelektualno dediščino, iz katere so izšle šole, inštituti, centri za poklicno usposabljanje, centri za varstvo mladoletnikov, raziskovalne skupine in številne znanstvene publikacije, zaradi katerih so naše univerze in visokošolski zavodi prava žarišča, ki osvetlujejo razmišljanje na različnih področjih znanja in ki dobijo poseben pomen, kadar to vpliva na proces spremljanja posameznikov in skupin. Te izjemne zmožnosti nadaljujejo salezijanci in laiki, ki so ponudili in še danes nudijo svoje intelektualne sposobnosti v službi poslanstva.

Med pomembnimi visokoškolskimi ponodbami je naša Salezijanska papeška univerza v Rimu kot univerza naše družbe doživela pomembno akademsko produkcijo na področjih pedagogike in socialne pedagogike, psihologije in sociologije. Nadaljevati moramo v tej smeri in okrepiti sodelovanje z drugimi visokoškolskimi ustanovami in univerzami pri zavzemanju za človeški razvoj na več področjih.

Inšpektorije in tiste, ki delujejo na področju socialnega dela, pozivam, naj med svojim intenzivnim apostolskim (vzgojnim in socialnim) delom izvajajo zdravo pastoralno inteligenco, da ne bi podlegli tiraniji odzivanja le na nujne stvari. Naše

vzgojno delovanje moramo sistemizirati in ga nenehno posodabljati s stalno analizo stvarnosti, kontekstov in dosežkov, ki lahko osmislijo poslanstvo. Res je, da vse skupnosti niso sposobne opravljati te naloge, zato je zelo koristno ustvarjati mrežo tudi s tega vidika.

Zato tudi naše visokošolske ustanove pozivam, naj poskrbijo, da bo velik del njihovega razmišljanja o družbenem sektorju izhajal iz okolij, kjer so naše salezijanske ustanove, in iz izkušenj, ki jih tam živimo. Naj univerzitetno raziskovanje zares izpolnjuje svojo družbeno funkcijo zagotavljanja podatkov in razmišljanj, ki vodijo k modremu razumevanju človeških in kulturnih pojavov, in naj to različnim družbenim dejavnikom in vzgojiteljem omogoča sprejemanje odločitev ter tako ustvarja potrebne in celo inovativne ukrepe za vsako okolje.

Nazadnje pozivam ustanove in socialne službe, salezijanske univerze, sektor za mladinsko pastoralo, sektor za misijone in družbeno obveščanje, misijonske prokure in salezijansko navdihnjene NVO (nevladne organizacije), ter inšpektorije, naj se vedno bolj povezujejo in usklajujejo ter sodelujejo v večsektorskih projektih z občutkom občestva in soodgovornosti, da bi še naprej nudili najboljše mogoče in odgovorne odgovore mladoletnikom in mladim ter njihovim obubožanim skupnostim; in vse to vedno v zvestobi karizmi.

3.3 ZAVEZANOST K AKTIVNEMU DRŽAVLJANSTVU

Iz logike, s katero sem predstavil dosedanji razmislek, je lahko sklepati, da ni mogoče pripraviti predloga za celostni človeški razvoj, ki bi bil v korist ljudi, ne da bi jih vključil prav v ta proces, zato poudarjam dva zelo pomembna vidika, ki nam pomagata okrepiti ta namen:

a. Usposabljanje za aktivno državljanstvo

Aktivno državljanstvo vodi k oblikovanju ljudi, ki so dovezetni in pozorni na velike izzive človeštva ter želijo narediti kaj za iskanje skupnih rešitev.

Zelo pomembno je motivirati in učiti mlade, da razmišljajo in predlagajo poti, cilje in procese, ki temeljijo na vrednosti in bogastvu ljudi v njihovem kraju, na njihovem ozemlju in v njihovem kontekstu. To jim bo omogočilo, da si bodo prizadevali za skupno dobro in izboljšanje lastnega življenja ter življenja drugih. Z vidika vere in krščanstva to pomeni pripraviti mlade, ki bodo pravi „učenci-misijonarji“ (po besedah papeža

Frančiška)³² sposobni biti smiselni tukaj in zdaj. V precejšnjem številu inšpektorij obstajajo specializirani programi za usposabljanje za aktivno državljanstvo, namenjeni tako usposabljanju mladih in odraslih na tem področju kot tudi ustvarjanju projektov, ki krepijo to razsežnost aktivnega državljanstva v različnih pastoralnih okoljih.

b. Prostovoljstvo za vzpostavljanje socialnih prijateljev

Prostovoljstvo je ena od stvarnosti, ki je v Valdoccu prisotna že od začetka karizme (čeprav je izraz bolj primeren za današnji kot za takratni čas). Mladi so bili tisti, ki so želeli pomagati don Bosku pri izvajanju njegovega poslanstva. Na podlagi te izkušnje so nekateri od njih ostali z njim in z nekaterimi je don Bosko ustanovil salezijansko družbo. Lepo si je predstavljati, kaj si je verjetno mislila mama Marjeta, ko jo je don Bosko prosil za pomoč, da bi bila mati njegovih mladih. Gotovo je občutila veliko čustev in globoko veselje ob spoznanju, da pomaga svojemu sinu pri nečem pomembnem. Morda je čutila nostalgijo, ko je zapuščala hišo, v kateri je živela toliko let: zemljo, za katero je tako trdo delala, svojo družino in sosede. Zagotovo je čutila negotovost, ko je odhajala v neznano, saj jo je v Valdoccu nedvomno čakalo neznano življenje. Kljub vsemu je sprejela sinovo povabilo in prispevala k izboljšanju življenja številnih mladih.

Salezijansko poslanstvo se je še naprej širilo po vsem svetu, sad Svetega Duha (resničnega navdihovalca karizme), in številni ljudje so se pridružili. Tako kot don Bosko tudi mi danes potrebujemo pomoč, da bi še naprej gradili Božje kraljestvo tam, kamor nas je posadil Gospod. Kot don Bosko lahko tudi mi mladim predlagamo, naj bodo pastirji in vzgojitelji drugih mladih, in eden od načinov, kako to storiti, je prostovoljstvo tudi med številnimi načini življenja in prizadevanja.

S to izkušnjo lahko spodbujamo kulturo solidarnosti, odpiranje uma in srca. S srečanjem z drugimi, v drugih kulturah in geografijah naj bi prostovoljska izkušnja ljudem, zlasti mladim, ki so bili v nekaterih salezijanskih okoljih deležni naših procesov spremljanja, ponudila izkušnjo, ki jim bo pomagala pridobiti veljaven in bogat pogled na lastno življenje. Ista salezijanska okolja, ki gostijo prostovoljce, s svojo prisotnostjo pozitivno vplivajo nanje.

V naši mladinski pastoralni so različne vrste prostovoljnega dela, pri katerem ljudje velikodušno darujejo svoj čas, svoje delo in življenje v salezijanskih hišah ali

³² Frančišek, *Evangelii Gaudium*, št. 119–121.

pri različnih ponujenih storitvah, kar je prav tako zelo pomemben pokazatelj te navzočnosti pri utrjevanju celostnega človeškega razvoja. Ta izkušnja, ki poteka predvsem v naših socialnih in misijonskih ustanovah, je Božji dar, ki se živi v salezijanskem svetu in je ustvaril vezi prijateljstva in pripadnosti med prostovoljci, salezijanci in mladimi po salezijanskih ustanovah. Tudi salezijanske skupnosti, ki sprejemajo prostovoljce, se soočajo z izzivom zaradi njihove prisotnosti in pogosto čutijo izziv, ki ga predstavljajo stiki in sodelovanje s prostovoljci, da bi na še bolj pričevalen način živeli kot don Boskovi salezijanci.

3.4 VZGOJA ZA VERO IN SPREMSTVO V SALEZIJANSKIH SOCIALNIH DELIH

V času, ko si salezijanske socialne ustanove prizadevajo dati prednost predvsem ljudem (otrokom, mladostnikom in mladim) in ne strukturam, službam in samemu upravljanju, ne smemo pozabiti, da sta „za nas evangelizacija in kateheza temeljni razsežnosti našega poslanstva“. Tako kot don Bosko „smo vsi poklicani, da smo vzgojitelji vere“ ob vsaki priložnosti in v vsakem kontekstu. Kateheza in vzgoja za vero nista nekaj, kar bi morali ponuditi le najbolj srečnim, sposobnim in zmožnim fantom in dekletom. Prav tisti, ki so najbolj v potrebi, so prvi, ki jih obogati dar Gospodove navzočnosti v njihovem življenju, dar vere - ne glede na njihovo veroizpoved. *Ne smemo se zmotiti in misliti, da ti naši privilegirani naslovljenci niso nikoli dovolj pripravljeni na to pot krščanskega uvajanja ali zorenja v veri. Zato smo zapisali, da je „don Bosko prenesel svoje navdušenje za odrešenje mladih, ki ga je živel v stalni zavzetosti za preprosto, bistveno katehezo, prilagojeno stanju, starosti in kulturi mladih ter združeno z drugimi vzgojnimi in rekreacijskimi ponudbami Oratorija. Salezijanska kateheza ni na koncu pripravljalnega procesa, ampak je implicitno srce prvih srečanj in eksplicitno srce celotne vzgojne ponudbe. Don Bosko ni razlikoval med prvim oznanilom in katehezo, ampak je mladega človeka, ko ga je srečal, takoj povabil na pot krščanskega življenja.“*³³

V zvestobi salezijanskemu izročilu menim, da je bistveno, da ne spregledamo dejstva, da sta vzgoja v veri in kateheza v službi celostne formacije človeške osebe, seveda ob spoštovanju vsakega posameznika.

³³ Dikasterij za sal. ml. pastoralo, La Pastorale Giovanile Salesiana. Quadro di riferimento, Editrice S.D.B., Rim 20143, str. 142-145.

4. PODROČJE UPORABE PREVENTIVNEGA SISTEMA

Preventivni sistem, v katerem najdemo salezijansko vzgojno in duhovno identiteto, se na poseben način uresničuje v različnih vzgojnih in pastoralnih modelih skrbi za mladostnike in mlade v socialnem tveganju. Vsako pastoralno okolje mora biti sposobno dati ustrezen in specifičen odgovor na stvarnost mladih, s katerimi si delimo življenje, v skladu z oratorijanskim merilom kot stalnim virom navdiha.

Salezijanske ustanove in socialne službe imajo dvojno nalogo: preprečevati situacije, ki lahko kršijo pravice otrok in mladih, ter zaceliti rane, ki so nastale zaradi kršitev teh pravic, ki so privedle do bolečih razmer marginalizacije.

Zaščita, povrnitev in varovanje pravic otrok, mladostnikov in mladih - pa tudi njihovih družin, skupin in okolice - dajejo salezijanskemu preventivnemu sistemu zelo konkreten značaj in izvajanje. Zmanjšanje družbenega tveganja, povrnitev pravic in ponovna vključitev v družbeno življenje so pričakovani rezultati tega pastoralnega delovanja. Izhajajoč iz naše evangelizacijske možnosti so vsa naša okolja poklicana, da imajo socialni pogled v korist najrevnejših in prikrajšanih.

Mladih ne smemo presojati le na podlagi njihovih težav. Res je, da ni lahko delati v okolju socialnih ustanov in služb. Potrpežljivost in visoko toleranco do frustracij je treba, tako kot pri don Bosku, obogatiti z vero in gotovostjo, da delamo za Božje kraljestvo. Toda obenem neizmerno zadovoljstvo, ko vidimo rezultate pri mnogih mladih, pri vsakem od njih, vsak v svojem tempu in v skladu s svojimi možnostmi, vsak s svojimi darovi, še naprej ostaja „znamenje vstajenja“ kot v Nainu.

To je veselje, ki ga doživljamo kot salezijanci in laiki, saj smo prepričani, da izbira za salezijanske ustanove in socialne službe odraža samo Božje obličje.

4.1 STALNI ODZIV

Don Boskova karizma je izraz Božje naklonjenosti do mladih in med njimi do najbolj deprivilegiranih. To se kaže v številnih projektih, ki sestavljajo sektor socialnih ustanov in služb salezijanske družbe v 134 državah. Trenutno salezijanci in laiki v naših navzočnostih skrbijo za otroke, mladostnike, mlade in ogrožene skupnosti v približno 1.120 programih, ki so na petih celinah v naših ustanovah povezani z različnimi pastoralnimi okolji ali predstavljajo pastoralne vzgojne skupnosti s posebnimi projekti socialnega modela. Te izkušnje so rezultat več desetletij velikodušnega

dela, v katerem so se krajevne in inšpektorialne skupnosti z vero odzivale na glas Duha, se odzivale na potrebe mladih v svojih okoljih in stvarnostih ter obnavljale in posodabljalale način razlage in uporabe preventivnega sistema.

Kljub razdaljam in kulturnim razlikam, v katerih so se porodili različni predlogi, se to okolje vse bolj utrjuje, tako zaradi sistemizacije in profesionalizacije poti z namenom soočanja z različnimi problemi mladih, kot tudi zaradi razvoja zakonodaje, ki je značilna za socialni sektor (včasih imenovan tretji sektor). Tudi pojav globalizacije je homogeniziral probleme, ki ogrožajo dostojanstvo ljudi, in kot odgovor na to je mreženje pripeljalo do odzivov, ki omogočajo ponujanje ustreznih rešitev.

Kot vrhovni predstojnik sem v svojem načrtu za našo družbo po 28. VZ navedel „absolutno prednost mladih, najrevnejših in najbolj zapuščenih“ ter z globokim prepričanjem izjavil, da „če bi nekega dne opustili otroke, mlade in med njimi najrevnejše, bi bil to začetek smrti naše družbe“.³⁴

Gospodu sem zelo hvaležen, da vidim napredek v številnih krajevnih in inšpektorialnih skupnostih. Ob tem ponovno vabim k nadaljnji medsebojni delitvi bogastva naše karizmatične dediščine, da bi lahko skupaj še naprej oblikovali in utrjevali evangelizacijsko in vzgojno identiteto tega pomembnega okolja, v katerem smo tudi pričevalci Gospodove ljubezni in dobrote. Da bi to dosegli, moramo vse bolj poenotiti govorico, ki nas bo vodila k medsebojnemu razumevanju in dialogu o tem, kaj se nam v naših pobudah zdi pomembno; tako bomo lahko določili minimalna, a skupna merila, ki morajo voditi vzgojno-pastoralno skupnost, lastno temu vzgojno-pastoralnemu okolju, v katerem delamo z najrevnejšimi in najbolj zapuščenimi, ter okrepili povezovanje med inšpektorijami in pokrajinami znotraj naše družbe. Res je v nekaterih državah in inšpektorijah ta razmislek zelo napredoval, v drugih primerih pa poteka počasneje, a so narejeni pomembni koraki.

S temi besedami bi rad pospremil in podprl prizadevanja številnih inšpektorij, ki s trdno vključitvijo v ONI prednostne odločitve za najrevnejše namenjajo temu poslanstvu sredstva raznih vrst ter zagotavljajo trajnost teh programov in storitev.

Prav tako z velikim upanjem spremljam okrepljeno delo nekaterih konferenc inšpektorij in pokrajin, ki so vzpostavile usklajevalne strukture za upravljanje, komunikacijo in usposabljanje socialnega sektorja v svojem okolju.

³⁴ Prim. 28. VZ, str. 35–38.

V zvezi s tem bi rad izpostavil delo, ki ga opravljajo Mladi v nevarnosti (*Youth at risk*, YAR) v Indiji; Salezijanska mreža za socialno delo v Braziliji; Salezijanci za socialno delo v Italiji; Salezijanske socialne platforme v Španiji in izkušnje Salezijanske mreže za socialno Ameriko (RASS), ki se že več kot 20 let ukvarja z razmišljanjem in neprekinjeno skupno delovanje, in obsega 8 inšpektorij v dveh pokrajinah ameriške celine. V vseh teh izkušnjah so smernice delovanja opredeljene v kakovostnih akcijskih načrtih, konsolidiranih strategijah posredovanja za mlade, ustrezni tehnološki podpora in skupnih programih formacije. Predvsem pa z veseljem opažam intenzivno vzgojno in evangelizacijsko navdušenje za najrevnejše mlade in ogrožene.

Zelo pomemben del teh pobud se izvaja skupaj s hčerami Marije Pomočnice in drugimi vejami salezijanske družine, pri čemer pomemben prispevek vsakega od njih bogati karizmatični odziv salezijanskih vzgojnih pobud po svetu. To soodgovorno družinsko delo je vir požitve. Zavezanost k delu kot salezijanska družina pa je konstitutivna značilnost naše identitete, zaradi katere so naše socialne ustanove in službe pravi „teološki kraj srečanja z Bogom“.

Zelo nagovarjajoči so tudi primeri, ko so nastala partnerstva z drugimi redovnimi ustanovami in škofijami, zaradi česar je naše delo še bolj cerkveno.

4.2 NOVE OBLIKE POSLANSTVA

Svetovni povet ustanov in socialnih služb, ki je leta 2019 potekal v Rimu in ga je sklical Sektor za mladinsko pastoralo v okviru sinode o mladih, je potrdil pot, po kateri mora to okolje še naprej hoditi v skladu s predlogom papeža Frančiška o celostnem človeškem razvoju. V kontinuiteti z razmislekom, izvedenim leta 2019, in kot sestavni del programskih smernic vrhovnega predstojnika za salezijansko družbo po 28. VZ sem menil, da je treba sklicati **mednarodni kongres salezijanskih ustanov in socialnih služb** kot prostor zblíževanja vseh inšpektorij in ustanov, ki jim pripadajo, da bi molili, razmišljali, delili in predlagali delovanje in skupne ukrepe za utrditev tega področja v naši družbi.

Živimo v času hitrih družbenih sprememb, zato se tudi socialne storitve hitro razvijajo. Spričo te stvarnosti mora biti to pastoralno vzgojno okolje opredeljeno ne toliko s storitvami, ki jih ponuja, temveč z metodo, ki ga vodi k temu, da v logiki celostnega človeškega razvoja vpliva na življenje otrok, mladostnikov in mladih. Stalno opazovanje družbenih in kulturnih pojavov nam omogoča, da ugotovimo, ka-

tera so obrobja ljudi, in zato predlagamo nove strategije delovanja, da bi prišli do njih. Sposobnost zaznavanja vseh razmer, ki povzročajo toliko človeškega trpljenja, toliko marginalizacije in ustvarjajo razmere „odmetavanja“, zlasti med otroki in mladimi, nas sili k iskanju konkretnih odgovorov.

V tem smislu ne morem spregledati vsaj treh velikih ran, ki v tem času pestijo človeštvo.

a. Uničujoč učinek pandemije COVID

Prihod pandemije je imel dramatične posledice za svetovno gospodarstvo. Številni proizvodni cikli so se ustavili, opravljanje storitev pa se je eksponentno zmanjšalo. Vendar pa je naše delo na področju socialnih ustanov in služb dobilo zagon v razmerah, kot so pomoč bolnim, solidarnostne verige pri razdeljevanju hrane in drugih osnovnih potrebščin. Kar zadeva mladoletnike in ogrožene mlade, so bili v času pandemije že tam; to je bil njihov dom, nismo jih mogli zavriniti in pustiti na cesti. Previdnost nam je dala moč, da smo jih spremljali, in sredstva za preživetje sredi krize.

Ko pišem to pismo, pandemija še ni izginila, virus pa še naprej mutira. Pandemija COVID 19 je prizadela vsa področja in ravni družbe: tako „bogate“ družbe kot najsiromašnejše. Med prve spadajo najbogatejši in najmočnejši tega sveta, ki imajo tudi večje možnosti za dostop do zdravljenja. Vendar ne smemo pozabiti, da je v najrevnejših in najbolj zapuščenih krajih - v državah, ki veljajo za „države v razvoju“ - zdravstvena kriza, ki jo je povzročil COVID 19, še vedno ena od najbolj nesmiselnih družbenih krivic, ki obstajajo in ki jim je izpostavljeno veliko prebivalcev zaradi politične malomarnosti, korupcije in pomanjkanja solidarnosti enega dela sveta do drugega (največjega in najrevnejšega).

b. Podla vojna v Ukrajini

Kot sem že zapisal v drugih člankih, je podla vojna, ki je pripeljala do vdora v Ukrajino, razbila mnoge sanje o miru, ki so se pojavile v zadnjih desetletjih. Uničenje, škoda, smrt in družine, zdesetkane zaradi izgube svojih bližnjih, so prve posledice te drame. Solidarni smo z vsem ukrajinskim ljudstvom, na poseben način pa z našimi sobraty in člani salezijanske družine, ki niso omahovali v svojem poslanstvu biti konkretno znamenje Božje navzočnosti med ljudmi.

Bili smo priča številnim znamenjem enotnosti in solidarnosti. Naše salezijanske inšpektorije v Evropi (SDB in FMA) so se odlično odzvale in pripravile načrte za

sprejem več tisoč družin, razseljenih zaradi bombardiranja in uničenja. V mnogih primerih so bili izvedeni postopki za njihovo vključitev v socialne sisteme različnih držav gostiteljic in zagotovitev njihovega dobrega počutja. Salezijanske hiše v državah, ki mejijo na Ukrajino in drugod, so služile kot sprejemni in distribucijski centri za humanitarno pomoč z vsega sveta. Videli smo, kako so v različnih krajih, kamor so prispeli naši ukrajinski sobratje in sestre, živeli in delili vero, ki nas spodbuja k solidarnemu delovanju in k temu, da smo ena družina.

c. Drugi kraji bolečine, smrti in lakote

Hudo pozabljenost bi pomenila neomemba bolečine, smrti in lakote v mnogih drugih krajih, kjer vojne med sorodnimi družbami, državljske vojne in teroristične skupine (veliko jih je v Afriki) ostajajo nadloga, ki ji ni videti konca in ki je mediji ne zaznajo, ker se dogaja na območjih, ki ne ustrezajo interesom skupin, ki na svetovni ravni obvladujejo gospodarsko moč. Tudi tam so naši sobratje in sestre skupaj z drugimi člani don Boskove družine prisotni s pobudami vstajenja in življenja sredi kulture smrti.

4.3 SALEZIJANSKE SOCIALNE USTANOVE IN SLUŽBE MED MIGRANTI IN BEGUNCI

Papež Frančišek je v poslanici za svetovni dan migrantov in beguncev 2018 zapisal, da je „vsak tujec, ki potrka na naša vrata, priložnost za srečanje z Jezusom Kristusom, ki se poistoveti s sprejetim ali zavrženim tujcem vsake dobe“. ³⁵ Poudaril je, da bi lahko naš skupni odziv spričo te drame milijonov ljudi, ki so zaradi vojn, revščine in nasilja prisiljeni zapustiti svoje dežele, ubesedili s štirimi glagoli: „sprejeti, zaščititi, spodbujati in vključevati“. Kot je dejal 28. VZ, migranti ne morejo biti problem, ampak so za nas salezijance danes velika priložnost za srečanje z Jezusom.

Papež nas spodbuja, naj se „dotaknemo ran“ teles trpečih; ko se to zgodi, postanemo resnično občutljivi za njihovo bolečino, kot verniki in pastirji mladih pa smo povabljeni, da ne otrpnemo pred to dramo. Salezijanska karizma najde svoj polni pomen na tem področju, ki je pastoralno-socialno službenje, ki se v salezijanski družbi najbolj razvija in na katerem razvijamo tudi ponudbe za spremljanje različnih vrst migracij, tako znotraj nekaterih narodov kot pri mednarodnih migracijah, s katerimi se ukvarja velik del inšpektorij.

³⁵ Frančišek, Sporočilo ob svetovnem dnevu migrantov in beguncev 2018, "Sprejemanje, zaščita, spodbujanje in vključevanje migrantov in beguncev", Rim, 15. avgust 2017.

V zvezi s tem bi rad poudaril, da se osredotočamo na stalne prostovoljne migracije iz gospodarskih, delovnih ali študijskih razlogov. Ukvarjamo se tudi z ljudmi v začasnih prostovoljnih migracijah, zlasti z delavci, ki vstopajo sezonsko, da bi sodelovali na trgih dela v razvitih državah. Spremljamo prisilne migracije ljudi, ki bežijo iz svojih držav zaradi vojne, nasilja, epidemij ali naravnih nesreč. Nekateri od teh migrantov so begunci, ki prosijo za politični azil, številni pa so prisiljeni ostati dolgo časa in čakati na neuspešne odgovore vlad. V tem smislu bi se rad zahvalil našim bratom za odlično delo v begunskih taboriščih Palabek v Ugandi, Kakhuma v Keniji in Juba (Južni Sudan), kjer je naša navzočnost tam kljub težkim okoliščinam svetilnik upanja za te ljudi.

Vsem migrantom je skupno iskanje blaginje, lastne in njihovih družin, ki so pogosto ostale v njihovem izvornem kraju, in za katere se običajno poskuša doseči ponovno združitev. To nas vodi do ugotovitve, da je „čustvena“ vrednost v migraciji ena od sestavin, ki jih je treba upoštevati pri pastoralnem spremljanju osebe, ki prihaja od daleč. Vprašati se moramo, kaj mora v svojem srcu čutiti migrant, ki gre mimo naših vrat; vprašati se moramo o njegovi osamljenosti in okoliščinah, v katerih je zapustil svoj dom, svoje bližnje, svojo vas in svoje ljudi. Mi, salezijanci, ne moremo obravnavati migracij kot „statističnega pojava“, ki ga je treba analizirati na podlagi števil; nasprotno, s to dramo se moramo soočiti z upanjem, da bomo ustvarili življenje, in se osvoboditi „politične korektnosti“. Evangelij ne vključuje „politične korektnosti“!

Številni predlogi, ki jih pripravljajo nekatere salezijanske inšpektorije, skušajo ponuditi alternative, ki bi priseljencem prinesle dostojanstvo. Res je, da je delo z revnimi, ki prav tako prihajajo iz druge kulture ali vere, ne govorijo našega jezika in morda nosijo težko socialno breme, težko in nehvaležno. Vendar se lahko vprašamo, kakšne spretnosti je don Bosko razvil, ko se je s temi istimi izzivi soočal s fanti iz Valdocca. V različnih kontekstih naših vzgojnih skupnosti se lahko vprašamo, kaj lahko storimo za izboljšanje položaja migrantov v naših mestih. Tako lahko župnije, šole, oratoriji in centri za poklicno usposabljanje določijo število migrantov, s katerimi bodo sodelovali, in jim ponudijo bolj smiseln prostor, v katerem lahko rastejo in se bolje vključijo v družbo.

5. TRAJNOST SOCIALNIH USTANOV IN SLUŽB

Jasno je, da je trajnost projektov in ukrepov v socialnem sektorju pomembna, da bi lahko še naprej delali dobro. Obstajajo tri merila, ki jih navajajo mednarodne agencije za razvoj in sodelovanje, ko razmišljajo o trajnosti teh socialnih ukrepov. Trajnost je zagotovljena, če so sposobni ustvarjati socialno pravičnost v skladu s svojim poslanstvom, če lahko zagotovijo ekološko trajnost in če imajo finančna sredstva za podporo tega poslanstva.

V naših navzočnostih mora uravnoteženost teh treh meril redno preverjati jedro VPS ter mora ustrezati ciljem in kazalnikom VPN. V vsakem primeru smo prepričani, da je delo s to usmeritvijo popolnoma združljivo z zaupanjem in prepuščanjem Previdnosti. Kajti dobro opravljanje stvari, velika preglednost in obveščanje o dobrem, ki ga naredimo, odpira pot velikodušnosti dobrotnikov, ki z nami sodelujejo na podlagi zaupanja in prepričljivosti. To je zelo pomemben dejavnik. Ne pozabimo biti zelo zahtevni do sebe glede jasnosti, poštenosti in preglednosti.

Dejansko morajo upravni organi vsake navzočnosti, projekta ali programa v socialnem sektorju (odvisno od dejanskega stanja v posameznem kraju) zagotoviti pregledno poročanje z merili kakovosti, saj je od tega v veliki meri odvisna možnost pogajanj o sredstvih, sklepanja pogodb z različnimi državnimi organi, sklepanja medinstitucionalnih zavezništev ter dostopa do nacionalnih in mednarodnih projektov z agencijami za sodelovanje. Lahko bi celo rekli, da je v večini držav, kjer delujemo kot zagovorniki otrokovih pravic, prav od tega odvisno pridobivanje licenc, ki akreditirajo ali pooblaščajo naše ustanove za opravljanje storitev.

Vse to prizadevanje nas vodi k okrepitvi naših prizadevanj na področju načrtovanja in projektne miselnosti v popolni skladnosti s tem, kar nam predlaga Referenčni okvir salezijanske mladinske pastorale. Pri svojem apostolskem delovanju ne smemo biti leni, temveč dobro organizirani, ne da bi zapadli v sterilno učinkovitost.

Dragi bratje in sestre, to delo je vsekakor zahtevno, vendar ne nemogoče. Zato je treba razumeti logiko socialnega ali tretjega sektorja in kritično izbirati profile ljudi, ki se pridružujejo poslanstvu in nas spremljajo pri različnih nalogah, na katere se moramo odzvati. Pozorna skrb za človeške vire vključuje poslušanje ljudi, njihovo spremljanje pri skupnem usposabljanju in zagotavljanje kakovosti dela, pri čemer imajo vedno prednost tisti, ki jim je poslanstvo namenjeno. Z zagotavljanjem vsega tega bomo lahko vedno sprejemali najustreznejše odločitve.

Zato lahko rečem, da sta trajnost in pastoralni smisel salezijanskih ustanov dva pojma, ki se dopolnjujeta.

5.1 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA V SALEZIJANSKIH RAZVOJNIH DEJAVNOSTIH

Ko imamo jasen pristop k vlogam in odnosom, ki jih je treba vzpostaviti na tem posebnem področju salezijanskega poslanstva, še jasneje razumemo potrebo po organskem in procesualnem pastoralnem pristopu, v katerem se veljava podeljuje na podlagi služenja najrevnejšim. To pa je veliko pomembnejše od zasedanja tega ali onega položaja.

Na lokalni ravni morajo odgovorni za socialne ustanove ali socialne programe jamčiti, da je zagotovljena storitev ustrezna, tj. da vzgojno-pastoralno delovanje ustreza potrebam mladih in njihovih skupnosti.

Na inšpektorialni ravni lahko uradi za načrtovanje in razvoj vsake inšpektorije ali projektni uradi podpirajo delo ustanov in socialnih služb pri tehničnem oblikovanju teh postopkov.

Razvojno sodelovanje je zaveza različnih družbenih akterjev. Ti uradi so se razvili v inšpektorijah in pomagajo zagotavljati vse bolj organsko in procesno usmerjeno miselnost tako v inšpektorijah kot v krajevnih skupnostih.

Da bi zagotovili kakovost in prihodnost teh ustanov, je treba poskrbeti tudi za ljudi, biti pošten v odnosu do delavcev in vseh sodelujočih. V ta namen moramo najprej zagotoviti skladnost z delovnopravno zakonodajo vsake države, poskrbeti, da delavci prejmejo pošteno plačilo, ki ustreza njihovi uspešnosti, in da imajo dostojne delovne pogoje. Pri tem mislim predvsem na tiste države, kjer so pravice delavcev slabo zaščitene, zakonske zahteve pa nižje. Kot salezijanska družba se moramo razlikovati po jasni želji po resnični pravičnosti (ki gre onstran osnovne zakonitosti); sicer dobro, ki ga lahko naredimo za najbolj ranljive fante in dekleta, ne bo polno in vedno bo kaj manjkalo.

Na mednarodni ravni so zelo pomembne nekatere salezijanske ustanove, ki so prisotne pri OZN in v Bruslju. Prav tako številne naše nevladne organizacije za razvojno sodelovanje in naše misijonske prokure. Vse te ustanove podpirajo sodelovanje naše salezijanske družbe pri sodelovanju za razvoj narodov. Ta nova kultura sodelovanja, darovanja in pomoči, ki jo skušamo ustvariti, vodi k spremembam miselno-

sti med ljudmi, pomaga zagotoviti trajnost projektov in daje našim ustanovam in socialnim službam večji karizmatični pomen.

5.2 POSTOPEK ODLOČANJA

Salezijanski operativni model predlaga organsko strukturo pri animaciji in upravljanju socialnih ustanov in služb ter določa ekipe in nosilce odločanja, ki so poklicani sprejemati najustreznejše odločitve za spodbujanje resničnega odziva na najranljivejše na tem področju.

S tega vidika bi rad podal nekaj priporočil, ki so po mojem mnenju pomembna za bolj smiselno in trajnostno delovanje v tem okolju.

1. Imeti moramo vizijo prihodnosti

V inšpektorijah, kjer izvajamo socialne storitve, je treba premagati individualizem in teritorialnost, ki izolirata ustanove in ovirata razvoj socialnega sektorja. Treba se je usmeriti v prihodnost, da bi zagotovili pot k trajnosti. Vztrajal sem pri tem, da je treba imeti ekipe, namenjene opazovanju družbenih pojavov in poznavanju zakonodaje posameznega kraja, da bomo vedno vedeli, kam gremo, da ne bomo izgubili prisotnosti, veljavnosti in smisla v služenju tistim, ki nas potrebujejo.

2. Imeti organski pogled

Krajevnim, inšpektorialnim in po potrebi nacionalnim socialnim službam je treba omogočiti sprejemanje potrebnih odločitev, zato je nujen ustrezen prenos pooblastil.

Zaradi pomanjkanja znanja številnih vodstvenih delavcev o logiki socialnega sektorja in zakonodaji, ki jo morajo upoštevati, je nujno potreben poglobljen občutek za institucionalno vodenje in upravljanje, tj. sposobnost kolegialnega sprejemanja odločitev (vsak v skladu s svojimi pristojnostmi) v skladu s skupnim načrtom, ki ga vodijo strokovnjaki s tega področja.

Ta ukrep upravljanja zmanjšuje tveganje, da bi vsaka hiša ali vsaka inšpektorija različno in samostojno razlagala vidike skupnega interesa. Če temu vidiku ne bi posvečali pozornosti, bi to vodilo (upam si reči metaforično) v institucionalno „pahidermijo“, v počasno hojo, izgubljeno v neučinkoviti birokraciji in v ogrožanje najpomembnejše stvari, to je našega dobro opravljenega poslanstva.

3. Vedno s celostnim pogledom

Zagotoviti je treba enotnost meril in se zavezati viziji, ki bo tako za ljudi kot za gospodarstvo kot celoto koristila tudi socialnim programom, ter se izogniti skušnjavi, da bi imeli ustanove, ki so ekonomsko bogate, in druge, ki so zelo slabe in bi lahko propadle zaradi institucionalnega zanemarjanja. Kadar trajnost ni dosežena s sporazumi z javnimi ustanovami, bi morale inšpektorije poiskati načine, kako zagotoviti življenje teh ustanov in storitev, vključenih v ONI; ustanov in storitev, ki niso nikoli ekonomsko donosne, ampak so namenjene „zadnjim“, našim najljubšim.

Menim, da je pomembno, da je v inšpektorijah neka navezava na socialne ustanove: član ekipe mladinske pastorale, laik ali redovnik, z ustreznim znanjem o sektorju in politikah, na katere se je treba odzivati, ter zmožnostjo timskega dela, da se zagotovi skladnost socialnih ustanov z inšpektorialnim, nacionalnim načrtom in načrtom salezijanske družbe.

4. Vedno s pogledom, usmerjenim na mladino

Razumevanje, da središče našega delovanja ni v upravljanju ali strukturah, ampak v mladih, in da je prej omenjeno le orodje za vzgojo in evangelizacijo, nam pomaga imeti enak pogled kot don Bosko.

Ko mladi zavzamejo prostor v našem srcu, stopijo osebni in institucionalni predsodki na stran, mi pa postanemo bolj pogumni in ustvarjalni pri iskanju najboljših možnosti za njihovo sprejemanje. Razumevanje glavnih pojavov revščine in izključenosti mladostnikov in mladih nas še naprej spodbuja k skrbi za to, da bodo salezijanske ustanove in socialne službe konkreten in lep način darovanja našega življenja manj srečnim.

ZAKLJUČEK

Dragi bratje, drage sestre, salezijanci in laiki, ko se pridružujem misli družbenega nauka Cerkve, ki nas v učiteljstvu papeža Frančiška vabi, naj ponovno odkrijemo in ovrednotimo družbeno razsežnost salezijanske karizme,³⁶ vas želim povabiti, da se brez strahu in pogumno kot don Bosko odločate za najmanj privilegirane, „najtežje“, zavržene, vse tiste, katerih pravice so kršene. Merilo naše apostolske ustvarjalnosti mora biti vedno dobro tistih, za katere smo se iz don Boskovega srca karizmatično porodili.

V naši salezijanski družini najdemo navdihujoče primere svetosti, ki se uresničujejo v odločitvi za socialo in za najrevnejše.

Bližnja razglasitev svetosti Artemija Zattija, ki je v Argentini daroval svoje življenje za tiste, ki so bili izključeni iz zdravstvenega sistema, ker so bili revni in si niso mogli privoščiti plačila za zdravljenje, nas navdaja z velikim veseljem. Ta véliki svetnik salezijanec brat, italijanski priseljenc, povzdiguje najgloblje vrednote božjega usmiljenja in je čudovito pričevanje, da Božja navzočnost med njegovim ljudstvom prekipeva od velikodušnosti in prijazne gostoljubnosti ter poraja življenje v izobilju.

Skupaj z Artemijem Zattijem priznavamo, da so osebnosti, kot je bl. Marija Romero in njeno delo v citadelah revnih v Srednji Ameriki, kot je bl. Marija Troncatti in njena zavzetost za zdravje in zaščito integritete plemen v misijonih v Ekvadorju, velik dar za Cerkev in našo salezijansko družino; kot častitljivi Simon Srugi, ki se ni obotavljal delati kot medicinski brat za najbolj zavržene bolnike v Izraelu; prav tako se spominjamo bl. Alojzija Variara, ki je bil apostol najbolj pozabljenih in osamljenih bolnikov v Kolumbiji, kjer je tudi ustanovil hčere Jezusovega in Marijinega Srca, da bi med najšibkejšimi še naprej širile nežno Božjo ljubezen. V Amazoniji pričujeta o delu z domorodnimi kulturami Alojzij Bolla v Peruju in Rudolf Lukenbein v Braziliji: sobrata, ki sta bila prava preroka dobrotelnosti, odločitve za najrevnejše ter skrbi za njihovo kulturo in naravno okolje.

Integralna ekologija, kot nas uči papež Frančišek, nam pravi, da je „vse povezano“ in da je skrb za stvarstvo, za skupni dom, tesno povezana s skrbjo za človeške skupnosti: „Danes ne moremo spregledati, da pravi ekološki pristop vedno postane socialni pristop, ki mora v razprave o okolju vključiti pravičnost, da bi prisluhnili tako kriku zemlje kot krikubogih“.

³⁶ Prim. Poslanica papeža Frančiška za 28. VZ

Naša pot posvečevanja sredi revne in zapuščene mladine se še naprej bogati z darovi salezijancev in laikov, ki z odločitvijo za služenje najrevnejšim in najbolj izključenim ter z metodami socialnega delovanja, ki jih poznamo danes, odkrivajo polno uresničitev svojega življenja in varen prostor srečanja z Gospodom Jezusom Kristusom, Gospodom polnosti življenja.

Našo Mater, Marijo Pomočnico, prosim, naj še naprej jemlje pod svoj zaščitni plašč otroke in mlade, družine ter marginalizirane in pozabljene skupnosti na človeških in družbenih obrobjih ter naj po zaslugi svojega materinskega srca v svojih salezijancih in laikih, s katerimi si delimo poslanstvo, še naprej vzbuja enako ljubezen kot don Bosko za odrešenje duš.

Ángel Fernández Artime SDB
vrhovni predstojnik

